

## Beschouwingen over den Cavaleriedienst te velde.

(Vervolg en slot van blz. 459.)

### VERKENNINGSKORPSEN.

Onder dit hoofd zijn in ons V.V. in de §§ 165—175 de beginselen neergelegd, waarnaar de „ophelderingsdienst op ruime schaal” behoort te geschieden. Dat hierbij, „tegenover een ongelijk sterkere ruitery”, infanterie-afdeelingen aan de cavalerie zullen worden toegevoegd, tot de in § 166 omschreven taak, zal wel niemand bevreemden. Het bezwaar, dat de vrijheid van beweging der cavalerie hierdoor min of meer beperkt wordt, is niet geheel weg te cijferen, maar vooral voor eene zwakkere cavalerie is het 't eenige middel om geheele vernietiging te ontgaan, wil zij niet voorgoed afstand doen van eene opheldering op grooten afstand. Zoo schreef NAPOLEON aan Prins EUGÈNE 19 Maart 1813, nadat de verzwakte Fransche cavalerie in twee ontmoetingen door de overmachtige Kozakken nagenoeg geheel was vernield: „Tout cela ne serait pas arrivé, si la cavalerie avait marché réunie et si l'on y avait joint un régiment d'infanterie, ce que la prudence et la manière de faire des cosaques indiquaient impérativement”.

Ook in Oostenrijk houdt men zich bezig met de oplossing van het probleem, op welke wijze van een zwakkere cavalerie tegenover een overmachtige (in casu de Russische) het meeste nut is te trekken, en ook daar komt men tot de wenschelijkheid om infanterie toe te voegen:

„.... en effet, quand on ne dispose que d'une cavalerie inférieure à celle de l'adversaire, il n'y a pas d'autre moyen de la mettre à l'abri d'une destruction totale, que de lui donner un soutien d'infanterie. Elle perdra, il est vrai, en mobilité, mais mieux vaut une cavalerie peu mobile, que pas de cavalerie du tout” (Les tendances actuelles de la cavalerie austro-hongroise. Revue Militaire de l'Etranger, Sept. 1898).

De organisatie van wielrijders-afdeelingen, die het nadeel van mindere bewegelijkheid aanmerkelijk reduceeren, zou in ons land met zijn vele kunst- en andere goede wegen, meer dan misschien ergens anders, de aangewezen weg zijn om het vermogen onzer cavalerie krachtig te versterken. Maar dan dienen zij ook bij de vredesoefeningen in eng verband met de cavalerie te oefenen, opdat zoowel de cavalerie-commandanten het gebruik van dien steun leeren, als dat de wielrijders zich vertrouwd maken met het optreden der cavalerie en dus, door behoorlijke voorbereiding, een harmonisch handelend en denkend geheel ontsta, waarbij werkelijk de beide wapensoorten elkaar aanvullen en

de nadeelen, aan de samenvoeging van twee dergelijke heterogene bestanddeelen verbonden, tot een minimum worden teruggebracht.

Men moet zich hierbij de rol van het infanteriegeweer niet zoodanig voorstellen, alsof in een cavaleriegevecht eene directe samenwerking der beide wapens ongeveer in den geest van de rol der rijdende artillerie (en deze is *in* het eigenlijke gevecht toch al zeer beperkt) moet worden nagestreefd.

Tot een dergelijk gevechtsverband leenen zich de zoo verschillende, karakteristieke eigenschappen der beide wapens te eenen male niet, bijzonder gunstige toevalligheden uitgesloten. De taak der cavalerie zou zich dan moeten bepalen tot het verlokken der vijandelijke ruitery, het aantrekken daarvan tot binnen de werkingssfeer van het infanterievuur. De generaal VON CZERLIEN verdedigt deze deelname der infanterie aan het eigenlijke gevecht in: „Die Friedensarbeiten der Oesterr.-Ung. Kavallerie, Wien 1894”.

Zeer terecht merkt de schrijver van de „tendances actuelles de la cavalerie austro-hongroise” hiertegen op: „elle nécessitent une bonne volonté particulière de la part de l'adversaire, qui ne doit point avoir par lui-même d'idées bien arrêtées ou y renoncer bien facilement, s'il en a”.

De beteekenis van de toevoeging van infanterie is niet te zoeken in een direct ingrijpen in het cavaleriegevecht, maar wel in den steun, vooral ook moreel, dien het hoofdwapen kan verleenen door het openhouden van defilés, het bezetten van terreinafscheidingen, waardoor hoofdzakelijk de zorg voor de eigen verbinding in den rug wordt weggenomen en geen kracht aan de cavalerie wordt onttrokken tot die doeleinden.

Wat bedoeld wordt met de „zeer bijzondere omstandigheden” waaronder het zal kunnen voorkomen, „dat de infanterie met kleinere afdeelingen voor korten tijd in de voorste waarnemingslinie der cavalerie optreedt” (V.V. § 166, 3e alinea) vereischt zeker wel eenige nadere toelichting.

De „voorste waarnemingslinie der cavalerie” is de linie der patrouilles, zoodat men allicht zou denken, dat men hierbij de mogelijkheid van het gebruik van zoogenaamde „gemengde patrouilles” voor oogen heeft gehad.

Voorbeelden van een dergelijk hand aan hand optreden van cavalerie- en infanterie-afdeelingen levert wel is waar het tweede gedeelte van den Fransch-Duitschen oorlog in ruime mate op (Die fünfte Kavallerie-Division vom 3. September 1870 bis zum 25. Mai 1871, von JUNK), waarin men herhaaldelijk gemengde verkenningsetachementen van 1 peloton tot 1 of meer eskadrons met toevoeging van 1 sectie tot 1 of meer compagnieën in de voorste waarnemingslinie ziet uitgezonden, doch de omstandigheden, die dit optreden niet alleen motiveerden, maar dringend noodig maakten (het terrein en de deelname van de gewapende bevolking aan den strijd), zullen voor onze cavalerie wel tot de onwaarschijnlijke uitzonderingen mogen gerekend worden. En ook daar zelfs wijst JUNK er op, dat de infanterie slechts als steun in den rug, dus niet *in* de voorste waarnemingslinie op haar plaats is: „Die Infan-

terie darf aber zunächst immer nur rückhaltartig wirken, sonst wird die Kavalleriepatrouille ihrer Beweglichkeit beraubt, und ist das der Fall, dann kann die Infanterie ebenso gut die Patrouille ohne Kavallerie machen" (blz. 98).

In het eerste gedeelte van dien oorlog vindt men van eene gemengde patrouille o.a. gewag gemaakt in het werk van v. PELET-NARBONNE „Die Reiterei der ersten und zweiten Armee u.s.w." op blz. 17. Hier betreft het een peloton van het 13de Dragonderregiment met een „Zug Bayerischer Jäger" op wagens, ter verkenning naar Bitsch uitgezonden.

v. P.-N. zegt hieromtrent: „Derartige kleine gemischte Patrouillen haben ihr recht Bedenkliches. Der Kavallerie bleibt die Infanterie-Abtheilung eine Fessel beim raschen Vorgehen, und im Falle ernstlicher Gefährdung der Patrouille vermag die Kavallerie, bei ihrer geringen Stärke, der Infanterie keine Unterstützung zu gewähren oder muss sich opfern". Maar hij laat er ook op volgen: „Im schwierigen Gelände und unter besonderen Verhältnissen kann es sich dagegen empfehlen, der vorgehenden Kavalleriepatrouille kleine Infanterie-Abtheilungen zur *Aufnahme* an geeignete Punkte *nachzusenden*" (Ik cursiveer).

In dezen geest zal de desbetreffende zinsnede uit ons V.V. wel zijn bedoeld.

Tot slot dezer beschouwingen is het misschien niet overbodig eens een oogenblik stil te staan bij de tweeledige taak, die ons V.V. in § 165 aan de verkenningskorpsen oplegt: waarnemen en de waarneming des vijands verhinderen. Noemen wij dit laatste kortweg versluieren, dan dient men dit versluieren, om tot eene zuivere gedachtengang te komen, streng af te scheiden van het beveiligen (protection, Sicherung).

Indirect komt elke opheldering ten goede aan de beveiliging in den vorm van waarschuwen. Directe beveiliging, d.w.z. het daadwerkelijk in den weg treden van vijandelijke cavalerie-afdeelingen, is eene taak, die slechts in zeer bijzondere omstandigheden naar behooren door de cavalerie zal kunnen worden verricht en uit den aard der zaak in elk geval streng moet worden afgescheiden van het verkennen en het ophelderen. Cavalerie-afdeelingen, die eene troepenafdeeling moeten beveiligen door de nadering van vijandelijke cavalerie ten eenen male te beletten, zijn in de eerste plaats gebonden aan dien te beveiligen troep en in de tweede plaats aan wegen, overgangen, defilés, enz., die de meeste waarborgen opleveren om vijandelijke afdeelingen terug te wijzen. Door deze beide voorwaarden wordt ten eenen male eene actieve verkenning, die volkomen vrijheid van beweging vereischt en waarbij de daartoe gebezigde organen zich enkel en alleen naar het verkennings- of ophelderingsobject kunnen regelen, uitgesloten.

Doch afgezien hiervan, zal eene dergelijke beveiliging, zelfs al heeft men daartoe de noodige cavalerie beschikbaar, moeilijk afdoende kunnen zijn door het bij uitstek offensieve karakter van het ruiterswapen, dat eene defensieve houding, bestaande in het eenvoudig afwijzen van de tegenpartij, uitsluit. Bij deze beveiliging blijft ook de aanval het

verdedigings- of afwijzingsmiddel, maar de daarmede gepaard gaande verplaatsing en de, zij het ook slechts tijdelijke, samentrekking van krachten, ontblooten naar de bedreigde zijde de te beveiligen afdeelingen en bieden aan handig optredende en te juister tijd gedirigeerde verkenningsafdeelingen een schoone kans om juist dan hun doel te bereiken.

„Eine Sicherung im wahren Sinne des Wortes kann die Kavallerie überhaupt nicht und besonders nicht in jedem Gelände leisten, dafür ist ihre Defensiv-Kraft eine zu geringe.... Die Kavallerie klärt nur auf.... Sie ist nur das „Auge“, nicht der „Schild“ der ruhenden Truppen; den Schild trägt die Infanterie. Die Kavallerie sichert durch ihre Meldungen” (v. KLEIST. Die Offizierpatrouille, blz. 11).

De Fransche voorschriften volgen in dezen den meest consequenten gedachtengang, al noemt VON KLEIST dien „zu schematisch gedacht”.

Zij échelonneren de cavalerie als volgt: cavalerie indépendante ou cavalerie du généralissime, bestaande uit de cavalerie-divisiën en uitsluitend tot taak hebbende: ophelderen. Daarachter volgen twee échelons, die in meerder of minder eng verband met de infanteriecolonnes handelen: de cavalerie des corps d'armée, waarvan het grootste deel in de „sûreté éloignée” of „sûreté de première ligne” voorziet en zich in 't algemeen op één dagmarsch vóór de hoofden der infanteriecolonnes beweegt en in verband daarmede moet blijven; terwijl eindelijk de rest van de „cavalerie des corps d'armée” als „cavalerie divisionnaire (1 eskadron per divisie) „concourt à la protection immédiate des troupes”. Zelfs dit laatste échelon „agissant dans une zone plus rapprochée d'elle (d.i. de l'infanterie), souvent même au milieu de ses différents éléments” (Général LOIZILLON), draagt slechts in zoverre bij tot de onmiddellijke beveiliging, dat het er aan medewerkt („concourt”).

Naarmate de échelons verder van de infanterie ageeren, vermindert hun aandeel in die „protection immédiate”, en die „service de sûreté”, zoodat het meest vooruitgeschoven échelon uitsluitend aan de „exploration”, de opheldering, wordt dienstig gemaakt.

Men ziet dus hier deze beginselen geformuleerd: cavalerie divisionnaire *concourt* à la protection immédiate; cavalerie des corps d'armée versluiert („s'opposer aux incursions de la cavalerie ennemie”); de cavalerie indépendante heldert op, zonder meer.

Wanneer men nu in het „leerboek der tactiek” van den Majoor HOOGEBOOM en den Kapitein POP op blz. 105 leest, als taak van den strategischen veiligheidsdienst (cavalerie indépendante) „2°. den vijand beletten hetzelfde te verrichten” en in het artikel van den Kapitein v. OORDT, in De(n) Militaire(n) Spectator van 1898 op blz. 467, dat strategische opheldering „Aufklärung” is en tactische opheldering „Verschleierung”, dan mag men aannemen, dat omtrent het begrip „Verschleierung” verschillende opvattingen bestaan.

Ons V.V. plaatst zich in het hoofdstuk „ophelderingsdienst” op het

standpunt van het „leerboek der tactiek” door alleen aan de verkenningsskorpzen, die in onze verhoudingen het meest naderen tot het begrip „cavalerie indépendante of „strategische opheldering” den eisch te stellen „waarnemen en waarneming verhinderen”.

Waar ligt hier de waarheid? m. a. w. tot wiens werkkring behoort het versluieren? Vat men het begrip versluieren zoodanig op, dat men daaraan als eisch stelt, dat de sluier effectief ondoordringbaar de infanterie omgeeft, dan behoeft het geen betoog, dat aan dien eisch alleen kan worden voldaan door cavalerie, die in onmiddellijk verband met de infanterie dat deel van haar toilet vormt, dat, aan haar lichaam verbonden, hare uiterlijke trekken voor den onbescheiden nieuwsgierige verbergt.

Dan wordt het versluieren echter één met den onmiddellijken veiligheidsdienst en in hoeverre dit voor cavalerie mogelijk is, hierover hieronder nog eene opmerking.

Dat verkenningsskorpzen, cavalerie indépendante of strategische cavalerie dezen sluier zouden kunnen leveren, mag betwijfeld worden, zelfs al gaat, volgens de bij ons noodzakelijkerwijs bescheidener ruimteverhoudingen, de infanterie van een verkenningsskorp niet verder dan één dagmarsch vooruit (V.V. § 168).

Men dient echter eene strategische versluiering en eene tactische te onderscheiden, evenzeer als een strategische en een tactische opheldering. Strategische versluiering heeft ten doel den strategischen toestand voor de tegenpartij verborgen te houden; de tactische versluiering hem in het tijdig nemen van tactische tegenmaatregelen te bemoeilijken.

EMERICH VON VLADAR geeft hieromtrent in zijn hoofdstuk „Verschleiern” zeer interessante beschouwingen, die welkome bijdragen leveren om in deze duistere kwestie eenig licht te ontsteken.

Hij begint met te constateeren (blz. 162), dat: „Autoren, die den Aufklärungsdienst der eingehendsten Besprechung würdigen, treten der Frage des Verschleierns nicht näher und gehen nur mit einigen allgemeinen Bemerkungen darüber hinweg”.

Inderdaad is het opmerkelijk, dat het Duitsche velddienstvoorschrift zelfs het woord niet noemt; het Fransche evenmin, al zinspeelt het er op in de uitdrukkingen „en imposer sur l'adversaire, le rend plus circospect et conduit à prendre sur lui l'ascendant moral” (pag. 35); het Oostenrijksche slechts éénmaal en het Nederlandsche eveneens.

De conclusie, waartoe v. VLADAR komt, is deze: „Und trotz des immensen Kraftaufwandes... bleibt die Verschleierung für strategische Zwecke auch in der Zukunft meist illusorisch”. Tactisch versluieren heeft volgens hem meer kans op verwezenlijking als men zich tevreden stelt met het resultaat, dat „der Gegner über gewisse Massnahmen für den bevorstehenden Kampf nahestehender oder anmarschierender Kräfte nicht frühzeitig (ik cursiveer) Aufklärung erlange”.

Maar ook hier wijst hij er op, dat een afdoend versluieren, d. w. z. een verbergen der infanterie achter een ondoordringbaren cavalerie-sluier, „wird wohl nur ein Gedanke bleiben müssen”.

Moet dientengevolge het woord versluieren uit ons cavaleristisch woordenboek worden geschrapt? In engeren zin opgevat, zowel strategisch als tactisch, ongetwijfeld „ja”, in ruimeren zin „neen”, wanneer men de mogelijkheid aanneemt, om, zij het dan ook niet afdoende en onvoorwaardelijk de waarneming van de tegenpartij te beletten, deze toch zeer goed aanzienlijk te bemoeilijken. Hiertoe afzonderlijke afdeelingen te bestemmen zal misschien aan eene overmachtige cavalerie tegenover eene numeriek zeer zwakke mogelijk zijn. Maar ook zonder dat is het mogelijk der verkennende ruitery des vijands het leven zuur te maken door op eene lastige wijze op te helderen, d. w. z. door niet het uitwijksysteem als hoogste wijsheid te beschouwen, maar daar, waar het toeval ons tegenover de ophelderende organen des vijands plaatst, deze zoo eenigszins mogelijk met kracht terug te wijzen, zonder het eigen hoofddoel uit het oog te verliezen. Ook von KLEIST geeft aan het offensieve element bij den ophelderingdienst de plaats, die het daarbij moet innemen, en stemt in zijn „Die Offizierpatrouille” in met het koor der in deze beschouwingen herhaaldelijk aangehaalde schrijvers. Slechts voor officierspatrouilles maakt hij „in den regel” (blz. 12) eene uitzondering, maar hij is er nog ver van af ook daar het uitwijken voor elke vijandelijke patrouille in bescherming te nemen, waar hij op blz. 36 zegt: „Sind wir stärker, so brauchen wir sie erst recht nicht aus dem Wege zu räumen und können trotz ihrer uns unbedenklich vorwärts bewegen”. Dit beteekent dus ook niet een blindelings aanvallen van elke patrouille, want doorgaan en attakeeren zijn niet hetzelfde. Vindt de vijand in ons doorgaan een reden om te attakeeren, dan is dat zijn zaak, maar mag geen aanleiding geven tot het tijdroovende en onpractische verstoppertje spelen.

Maar overigens huldigt ook hij in onbewimpelde termen de groote verdiensten van een energieke ophelderings- en verkenningsdienst, die twee vliegen in één klap slaat, waar hij op blz. 12 zegt: „Schliesslich ist noch zu bemerken, dass man im Grossen am besten verschleiert, wenn man mit der Aufklärung dem Feinde recht nahe auf den Leib geht und seiner Kavallerie so viel zu schaffen macht, dass sie auf eigene Initiative verzichtet”.

En hieraan knoopt hij eene lofrede op de lans, de koningin der blanke wapenen, die zich ten onzent, helaas, om allerlei secundaire redenen, nog altijd ziet verbannen, maar wier noodzakelijkheid meer en meer wordt beseft naarmate een ruiterswapen zich bewust toont van zijne roeping en van de conditio sine qua non om die roeping te vervullen: onvoorwaardelijke offensieve geest, die (vooral) bij sommige toestanden van den ophelderingdienst wel beheerscht, maar straffeloos ook daar niet verstikt mag worden.

En al kunnen wij er niet aan denken om de vijandelijke cavalerie tot een „verzichten auf eigene Initiative” te dwingen, zoo zijn er tusschen het Nederlandsche en dit ideaal tal van opklimmende graden van cavaleristische activiteit, die ons moeten prikkelen om op dien ladder, binnen

het bereikbare, hooger te streven, in plaats van mijmerend over „uitwijken”, „niet vechten, maar ophelderen”, „niet met geweld, maar door handigheid”, of hoe men den geest van ons V. V. ook anders wil karakteriseeren, aan den ondersten sport te blijven stil zitten, droomend over de voortreffelijkheid van onzen „esprit cavalier” en telkens opgeschrikt door benauwde nachtmerries van cavaleristische impotentie.

Reeds vroeger (blz. 499) werd er op gewezen, dat een afdoend versluieren in de meeste gevallen niet denkbaar is. Zoowel het denkbeeld om tot dit doel de infanteriecolonnen met een dichten keten van patrouilles te omgeven, waarbij deze patrouilles feitelijk veiligheidsdienst verrichten (protection immédiate, Sicherung), als eene échelonneering van cavalerie-lichamen in patrouilles, detachementen en sterkere grossen met de uitsluitende bedoeling de vijandelijke cavalerie op te zoeken, te signaleeren en aan te vallen, leveren bij een onmatig krachtsverbruik van ons wapen geene, zelfs eenigszins voldoende, waarborgen, dat de bereikte resultaten in overeenstemming zullen zijn met de opoffering van ophelderingsvermogen, die men zich getroost.

Tracht men het versluieren op de eerstbedoelde wijze te verwezenlijken, dan behoeft het geen betoog, dat voor een dergelijke volkomen passief afwachtende patrouilleketen eene zeer aanzienlijke cavaleriemacht benoodigd is, om de eenvoudige wiskunstige reden, dat reeds een gemengde Nederlandsche brigade, van b. v. één regiment infanterie, eene afdeeling veldartillerie, een peloton genietroepen en eene sectie verbandplaatsafdeeling een marschdiepte heeft van  $\pm 2600$  M. Met de afstanden der veiligheidstroepen vóór en achter wordt de te versluieren colonne ongeveer 3500 M. lang. Rekent men nu, dat de patrouilleketen  $\pm 1$  KM. zij-, voor- en achterwaarts van de colonne wordt gevormd, dan verkrijgt men een rechthoek van  $\pm 13$  KM., die zoo dicht bezet moet worden door sterke cavaleriepatrouilles, dat geen enkele vijandelijke patrouille binnen gezichtsverband tot de colonne kan doordringen. Een Nederlandsch eskadron zou hiermede al gauw gemoeid zijn en de ophelderings- of verkenningskracht van dat eskadron daarmede onverbiddelijk worden prijsgegeven, terwijl als batig saldo tegenover dat te kort een dunne patrouilleketen zonder eenig weerstandsvermogen overblijft, die reeds tegenover een vijandelijk peloton in vele gevallen nog niet eens afdoende zou blijken.

Eene poging tot versluiering in dezen zin vermeldt EMERICH VON VLADAR op blz. 161 bij de manoeuvres bij Tötis, waar een geheel regiment op die wijze werd „versnipperd”. Werkelijk toonde zich de sluierafdoende tegenover de verkenningspatrouilles der tegenpartij, maar, hoewel hij het een „löblicher Versuch des Verschleierns” noemt, is het voor hem toch ook lang niet het „Ideal dessen, wie wir das Verschleiern durchgeführt denken”. Afgescheiden toch van het min of meer „afdoende” van dit systeem, dat minstens zeer twijfelachtig zal blijken, levert de zuiver theoretische, wiskunstige oplossing van het vraagstuk bij sterkere colonnes zulke „haarsträubende” getallen aan cavalerie-eenheden op,

dat men aan eene toepassing bij eene gemengde divisie met eene marschdiepte van  $\pm 13$  KM. of bij een legerkorps ( $\pm 25$  KM.) wel niet in ernst zal denken.

Dergelijk versluieren is zuiver veiligheidsdienst en als zoodanig taak der infanterie, en kan bij rustende afdeelingen onder benutting van terreinafscheidingen en defilés, dus in bijzondere omstandigheden wel door de cavalerie worden gepresteerd, doch dan wordt de cavalerie bereden infanterie, die uitsluitend in karabijnvuur haar afstootende kracht moet vinden, noodig voor de vervulling van eene dergelijke taak.

Blijft over: de versluiering, door middel van eene, in hoofdzaak met die van den ophelderingsdienst overeenstemmende, échelonneering, waarbij het zoeken en tegemoettreden der vijandelijke cavalerie eenig en uitsluitend doel is, de vijandelijke infanteriecolonnen dus niet het object vormen en alzoo niet wordt „opgehelderd”.

Ook dit systeem eischt, blijkens de uiteenzetting ervan door EMERICH VON VLADAR (blz. 166 e.v.) en blijkens de studie in de Revue de Cavalerie van Mei 1899 e.v., door den Commandant PICARD: „Le service de sûreté de la cavalerie”, een aanzienlijke cavaleriemacht, en is dus te beschouwen als een weelde-artikel, dat een zeer overmachtige ruitery zich zal kunnen veroorloven, zonder dat het afdoende waarborgen oplevert, dat de sluier voldoende zal blijken ook tegen enkele verkenningstrouilles, die, zich ver van het strijdgewoel houdende, onder begunstiging daarvan juist hun weg naar de ontbloote infanteriecolonnen voortzetten, gebruik makende van het feit, dat de, voor het gevecht noodzakelijke, concentratie van den sluier eene vermindering in uitgebreidheid medebrengt, waardoor naakte plekken ontstaan, die de gunstigste kansen tot waarneming aanbieden.

Ongetwijfeld kan de in het gevecht zegevierende cavalerie in elk geval een belangrijken post op hare creditzijde boeken in den vorm van moreel overwicht, hetwelk zich uit door eene evenredige vermindering van moreel aan de andere zijde, waardoor de ophelderingsdienst daar een gevoeligen knak in zijn levensmerg heeft gekregen, die niet zonder uitwerking op de resultaten kan blijven. Een indirect voordeel dus, als men wil, maar zeer zeker toch een groot indirect voordeel, waardoor het gebruik van het weelde-artikel, versluierende cavalerie, wel gerechtvaardigd wordt, voor hem wiens middelen hem die weelde kunnen veroorloven.

De kenmerkende eigenschappen van het optreden eener versluierende cavalerie sluiten te eenen male een krachtige opheldering uit, al was het alleen door het doel, dat hier de vijandelijke cavalerie, daar de vijandelijke infanterie is. Men kan hiertegen misschien aanvoeren, dat het opzoeken der vijandelijke cavalerie niet uitsluit het uitzenden van trouilles tot opsporing der infanterie, maar eene ondersteuning dezer trouilles door sterkere afdeelingen is uitgesloten, door de gebiedende noodzakelijkheid om zijn macht geconcentreerd te houden, en daarmede tevens een van de hoofdvorwaarden voor haar welslagen. Hoe grooter de



afstand is, waarop zij worden uitgezonden, hoe meer zij dien steun behoeven om zich door de verschillende cavalerieliniën (cavalerie indépendante; sûreté de première ligne; cavalerie divisionnaire) heen te werken. Strategische opheldering sluit dus te eenen male eene beoefening van het versluieren als hoofddoel uit, daar de, ook voor de tegenpartij dan noodzakelijke, concentratie van hare „cavalerie indépendante” geen invloed heeft op de dichtheid van den sluier, die korps- en divisiecavalerie om de infanterie hebben gevormd, zoodat de naakte plekken, waarvan hierboven sprake was, slechts dan ontstaan, wanneer ook deze beide échelons zich ter versluiering concentreeren. De meening, dat „Aufklärung” concentratie, „Verschleierung” verdeling beteekent, is niet logisch verdedigbaar, daar het eene een tegenmaatregel tegen het andere beteekent en men niet aan eene geconcentreerde macht eene verspreide formatie kan tegenoverstellen om haar het doordringen te beletten. Omgekeerd is de graad van concentratie bij de opheldering evenredig met den vermoedelijk te overwinnen weerstand van den vijandelijken sluier. Zoo zullen dus de beginselen, waarnaar bij beide gehandeld moet worden, afhangen van de wijze van optreden der vijandelijke cavalerie.

Het is hierbij als bij een duel op leven en dood tusschen twee sabelschermers. Hij, die aanvalt, geeft zich bloot, maar men moet aanvallen, wil men zijn tegenpartij buiten gevecht stellen, zoodat het resultaat ten slotte afhangt van de meerdere bekwaamheid van den een, om gebruik te maken van de oogenblikken, dat de ander zich moet blootgeven. Stelde men aan beide partijen uitsluitend den eisch, dat zij niet geraakt mogen worden, dan was er geen schermpartij, evenmin als er „Aufklärung” kan zijn, als men uitsluitend den eisch stelt, dat de infanterie versluierd moet worden. Een tweegevecht kan alleen zonder verwonding affoopen door het geheele lichaam van elke partij met een stalen uitrusting te bekleeden; de sabel alleen is daartoe geen afdoende waarborg.

Eischt men onvoorwaardelijke versluiering, dan moet men onvoorwaardelijk, uitsluitend tot dat doel cavalerie-afdeelingen afzonderen, waarbij men dan nog altijd de kans loopt, dat de tegenpartij zoo hard slaat, dat hij door het harnas heen weet te treffen.

Een streven naar afdoende versluiering is dan ook vrijwel het najagen van een droombeeld, zonder eenige kans op verwezenlijking, en, dat men dit inziet, is waarschijnlijk de eenige verklaring voor het feit, dat men zich er tot nu toe zoogoed als niet mede heeft bezig gehouden.

Dit neemt natuurlijk niet weg, dat de partij, die over overmacht aan cavalerie beschikt, zeer wijs doet, een deel daarvan af te zonderen om zooveel mogelijk te versluieren, maar dan moet dat deel kort en krachtig worden duidelijk gemaakt, dat men er niets anders van verwacht en dat het ook zich nergens anders mede mag bezighouden. Doet men dit niet en laat men, zooals in ons V.V., het aan den commandant der cavalerie over om te bepalen wat versluieren, wat ophelderen moet, dan zal, vooral bij ons gering effectief, het versluieren zeer stiefmoederlijk

worden behandeld, ook al door de menschelijke overweging, dat de positieve resultaten van de opheldering bij de eigen partij direct waarneembaar zijn en uitermate worden gewaardeerd, terwijl de negatieve van de versluiering niet direct zich doen gevoelen en dus de kansvermindering voor de opheldering door verzwakking geen tegenwicht vindt in de kansvermeerdering voor het versluieren.

Had men in § 165 V.V., in plaats van „verhinderen”, „bemoeielijken” gezet, dan ware een schrede gezet op den weg om tot erkenning te geraken, dat het krachtigste en meest voor de hand liggende middel, om naar versluiering te streven, moet zijn een zelfbewust, krachtig ophelderen, dat met gevelde lans steeds gereed is „sich um Nachrichten zu raufen”. De waarneming der vijandelijke ruitery verhinderen kan men van onze cavalerie niet eischen, maar men kan, ja, men moet haar den eisch stellen, dat zij ook bij den ophelderingsdienst aan de tegenpartij ontzag inboezemt en dat, tot den jongsten milicien toe, diep het besef in haar doordringt, dat ophelderen en vechten elkaar *niet* uitsluiten, dat in iedereen, van den hoogste tot den laagste, een offensieve spanning is opgehoopt, die door het oordeel van den verantwoordelijke wordt beheerscht, maar wier kracht ten allen tijde, ook bij den ophelderingsdienst, vol en ongebroken ter beschikking moet zijn. Men bemoeilijkt de waarneming des vijands op de meest effectvolle wijze, wanneer men hem een heilig ontzag inboezemt voor alles, wat maar in de verte op een Nederlandsch huzaar lijkt, niet door den indruk te vestigen, dat elke Nederlandsche cavalerieafdeeling voor een vijandelijken paardenneus hare biezen pakt.

De dwaling, dat ophelderingsafdeelingen vóór alles moeten uitwijken, is geboren uit de dwaling, dat zelfstandige patrouilles tientallen, ja, honderdtallen van kilometers vooruit zichzelf een bestaan moeten goochelen, à l'instar van de Duitsche patrouilles in '70, die gemakkelijk goochelen hadden, omdat er geen lastig publiek was om hen op de vingers te kijken. In de toekomst zal dat publiek er zijn en het zal lastig zijn, zoodat ons gegoochel op een jammerlijk fiasco moet uitloopen.

Indien deze beschouwingen aanleiding mochten geven tot eene gedachtenwisseling over dit zoo bij uitstek belangrijke, deel van onzen dienst te velde, dat er het onderwerp van vormt, dan zal schrijver dezes, verre van de pretentie, onaantastbare waarheden geleverd te hebben, zijn moeite ruimschoots beloond achten, overtuigd van de groote wenschelijkheid om in onze beginselen van ophelderen, door wrijving van gedachten, te streven naar meer licht en om veel, wat nog duister is in dit groote vraagstuk, niet minder belangrijk voor ons geheele leger dan voor ons wapen, op te helderen.

LANSIER.

*Zinn-Buchh. #604*

## Gevechtsschieten van de Fransche Veldartillerie,

DOOR

W. J. H. DE VEER.

*Kapitein der Veldartillerie.*

*(Vervolg en slot van blz. 442.)*

In het vorenstaande is getracht in korte trekken een beeld te geven van de wijze, waarop de Fransche veldartillerie zich het gebruik van haar snelvuurgeschut voorstelt, en van de middelen, die tot bereiking van dat doel worden aangewend. Zooals gebleken is, wijken de in het reglement neergelegde beginselen in menig opzicht van bestaande denkbeelden af en wordt met menige traditie voor altijd gebroken. De geest, die in het geheele reglement doorstraalt, is: de ballistische en technische eigenschappen van het nieuwe materieel onder alle omstandigheden, die zich in het gevecht kunnen voordoen, zooveel mogelijk te benuttigen.

Zoo zijn, tengevolge van het juistere en verder schietend geschut, de afstanden, waarop in het algemeen de artilleriestrijd zal worden aangevangen, vergroot en is het dekken zoeken in het terrein, bij den aanvang van dien strijd, regel. Dit sluit niet uit, dat ook nu de aanvallende artillerie steeds zal trachten den vijand zoo dicht mogelijk te naderen.

Ook het Duitsche reglement huldigt dit beginsel, waar het voorschrijft (art. 304): „Wanneer de gevechtstoestand niet eischt oogenblikkelijk in actie te treden, moet steeds getracht worden, het innemen der positie gedekt te doen plaats hebben en het vuur verrassend te openen”. De vuurmonden moeten, daarbij zoover vooruitgebracht worden, dat het directe richten mogelijk is, zoodat dus eene zoo volkomen mogelijke dekking aan directe richting gepaard moet gaan. Deze wijze van in batterij komen geeft tot tal van bezwaren aanleiding; nadat de vuurmonden zijn afgelegd, moeten zij dikwijls over eene aanzienlijke lengte worden vooruitgebracht, waartoe somtijds de bedieningen van verschillende stukken moeten worden vereenigd of de voor- en middenspannen de noodige trekkracht moeten leveren. Al deze moeilijkheden, waardoor de bediening afgemat en een gelijktijdig openen van het vuur vertraagd wordt, heeft de Fransche artillerie getracht te ontgaan door de doelmatige en vernuftige wijze, waarop de richtmiddelen zijn ontworpen. Niet alleen kan de onafhankelijke richtlijn, naar willekeur hooger ge-

plaatst worden. maar, door met het viziermechanisme een doelmatig ingericht richtvlak te verbinden, is de toepassing van de collectieve richting onder alle omstandigheden practisch uitvoerbaar gemaakt. Daar, waar in den aanvang dekking zoeken in het terrein zich als noodzakelijkheid opdringt en bovendien het artillerievuur, zooals de Franschen zich dat voorstellen, slechts met tusschenpoozen wordt afgegeven, zal de vijandelijke artillerie, die deze methode eveneens volgt, dikwijls moeilijk en kort zichtbaar zijn. Het uitzoeken van richtpunten door de verschillende richters zal dan even onmogelijk blijken als een zóó nauwkeurig inschieten, dat het vuur met één opzethoogte kan worden voortgezet. Onder zoodanige omstandigheden kan alleen van collectieve richting sprake zijn. Het vlug inschieten wordt bovendien niet afhankelijk gesteld van de al of niet juiste waarneming van een enkel schot, maar steeds van een salvo van vier schoten.

Door invoering van een geschutstelsel, waarbij, ook op de grootere afstanden, het snelvuur geen afbreuk doet aan de juistheid van schieten, heeft de Fransche veldartillerie het „Feu par rafales” als normale vuurwijze kunnen invoeren; hierbij kan de batterijcommandant, door de collectieve richting, het vuur zijner batterij als één vuurbundel op die plaats van het terrein brengen, waar het doel zich moet bevinden; terwijl door eene automatische tempeerinrichting de fouten in de springhoogten der granaatkartetsen tot een minimum worden gereduceerd, althans voor zoover deze van eene juiste tempering afhankelijk zijn. Steeds zal hierbij getracht worden door inschieten den artilleristischen afstand tot op 50 M. nauwkeurig te bepalen, om daarna door een snelvuur, afgegeven met één enkele opzethoogte, zoo spoedig doenlijk en met opoffering van zoo weinig mogelijk munitie, het gewenschte resultaat te bereiken. Eerst wanneer het doel minder goed zichtbaar is, zal de batterijcommandant zich tevreden stellen met grenzen, die 200 M. verschillen, en laat hij snelvuur afgeven (feu progressif), waaronder dus verstaan moet worden, dat de stukcommandanten, beginnende op een afstand = 100 M. kleiner dan de kleinste gevonden grens, met vier verschillende elevatiën, die opvolgend 100 M. verschillen, snel twee schoten doen afgeven. Zoodoende wordt de zekerheid verkregen, ten minste één salvo op de juiste plaats te krijgen. Is het bepalen der grenzen van 200 M. niet mogelijk en moet de batterijcommandant zich voorloopig tevreden stellen met grenzen, die 400 M. onderling verschillen, dan zal hij gewoonlijk munitieverspilling trachten tegen te gaan door het afgeven van *salvo's op zijn commando* en op afstanden, die met 100 M. verschil opklimmen; door nauwkeurige waarneming zal het daarbij steeds zijn streven moeten zijn het doel binnen nauwere grenzen in te sluiten.

De verliezen, die den vijand anders druppelsgewijze worden toegebracht, hoopen zich nu, door een kortstondig maar goed gericht snelvuur, binnen enkele oogenblikken op. De moreele factor, eigenschap vooral der moderne snelvuurwapenen, doet zich op deze wijze ten volle gelden.

Zal dit vuur, dat aan het bedienende personeel, niet minder dan aan de vuurleiding, zeer hooge eischen stelt, met de noodige regelmaat en kalmte kunnen uitgevoerd worden, dan moet ook de geheele bediening zooveel mogelijk tegen verliezen worden beschermd, en dit hebben de Franschen getracht te bereiken, niet alleen door dekking te zoeken in het terrein, maar ook in het materieel zelf. Door het opstellen van de caissons naast de vuurmonden en door deze te voorzien van schilden, wordt op afstanden boven de 400 M. aan het personeel voldoende beschutting gegeven tegen geweer- en granaatkartetskogels.

Het plaatsen van eene groote hoeveelheid munitie in de onmiddellijke nabijheid van den vuurmond is, even goed als een automatische temperinrichting, een gebiedende noodzakelijkheid, wil men den waarborg hebben op ieder geweld oogenblik een „rafale” te kunnen afgeven. Tevens wordt hierdoor geloof van- en naar de caissons voorkomen en door eene doelmatige constructie van die voertuigen aan het bedienende personeel de gewenschte dekking verschaft.

Een andere belangrijke afwijking van de heerschende begrippen is de besparing aan artilleriekracht bij het begin van den strijd.

Ten einde het voorwaarts gaan der infanterie mogelijk te maken, zal de vijandelijke artillerie belet moeten worden daarop haar vuur te richten en dus met deze den strijd worden aangebonden. Daarbij moet getracht worden in een minimum van tijd overmacht te krijgen en voor dit doel, zooals het reglement voorschrijft, alleen de noodzakelijke krachten worden gebruikt. Het benuttigen van de gevechtskracht, die in het wapen schuilt, maakt het aantal batterijen, daartoe in het begin van het gevecht in werking te brengen, afhankelijk van de frontbreedte der te bevuren doelen; wel kan daarbij ook in de breedte gestrooid worden, doch dit blijft altijd een moeilijk werk en zal dan ook, behalve tegen troepen, zelden toepassing vinden. Meer batterijen daartoe te besteden zou aanleiding geven tot munitieverspilling en tot het prijsgeven van de mogelijkheid tot een later verrassend optreden. Het groote beginsel, met een overmacht van artillerie op te treden, wordt hierdoor niet prijs gegeven, maar in zooverre gewijzigd, dat die overmacht moet blijken uit het aantal ter beschikking zijnde batterijen. De richtmiddelen geven de mogelijkheid aan de hand, door zorgvuldige voorbereiding van het vuur, het verrassend optreden van die batterijen tegen elk zich vertooneud doel mogelijk te maken.

Om de voordeelen van het snelvuur onder alle omstandigheden tot hun recht te doen komen, hebben de Franschen niet gearzeld, de nadeelen, onvermijdelijk aan het daartoe benoodigde systeem verbonden, op den koop toe te nemen. Zooals alles, zal ook hunne opvatting wel voor verbetering vatbaar zijn en in ieder geval aan bijzondere nationale toestanden moeten worden aangepast; maar de beginselen, waarop hun wijze van handelen berust, verdienen door iederen veldartillerist bestudeerd te worden. Welk systeem van snelvuurgeschut bij eene veldartillerie wordt ingevoerd, hetzij de kanonnen komen uit de fabriek van

KRUPP, van EHRHARDT of van SCHNEIDER, doet niets ter zake; de gronden, waarop een doelmatig gebruik van het wapen moet berusten, zullen onveranderlijk blijven.

De technische nadeelen, aan het Fransche veldgeschut toegeschreven, als: zwaarte; onbetrouwbaarheid van de werking van den kanonvoorbrenner door middel van samengeperste lucht; moeilijk gebruik bij snelle doelverandering of bij het vuren op zich bewegende doelen; enz.; zullen ongetwijfeld door de, in dit opzicht met reuzenschreden voortstrevende techniek wel verminderd worden; — maar het groote nadeel, dat onafscheidelijk aan het gebruik van snelvuur-veldgeschut verbonden is, nl. het groot munitieverbruik, zal altijd blijven bestaan. Als gevolg van de groote vuurkracht, zoomede van het aantal mede te voeren caissons, is het aantal vuurmonden per batterij teruggebracht op **4**. Iedere vuurmond beschikt in de batterij over **312** schoten, welk aantal door de munitiecolonnen van het legerkorps kan worden opgevoerd tot **501.5** stuks.

De Duitse veldartillerie beschikt per batterij slechts over **6** caissons en per divisie over **2** lichte munitiecolonnen, ieder bestaande uit **2** granaatkartets- en **1** granaatsectie. Iedere sectie bestaat uit **6** caissons, zoodat per batterij nog **3** caissons beschikbaar zijn. De munitie-uitrusting per vuurmond bedraagt dus: **36 + 88 + 44 = 168** schoten.

De zooveel grootere munitie-uitrusting bij de Fransche veldartillerie is voor het *snelvuur*geschut niet te vermijden, wil men de groote kracht van het wapen en de mogelijkheid onder alle omstandigheden een juist en gericht snelvuur te kunnen afgeven, ten volle benuttigen. Wilde men, op grond van dit nadeel, zich tevreden stellen met het gebruik van het wapen, hoogstens, als *snellaad*-kanon, dan behoeft men zich ook verder het hoofd niet te breken met het zoeken naar eene practische oplossing van het snelvuurvraagstuk voor de veldartillerie.

Eene artillerie echter, uitgerust met modern materieel, zal, wanneer een eventueele tegenstander hem te allen tijde, en zoo mogelijk ook bij verrassing, bevuurt met „rafales”, tegen wil en dank de tactiek van dien vijand moeten overnemen, wil hij niet gevaar loopen binnen zeer korten tijd het onderspit te delven. Dat dit ook in Duitschland — waar men zich in het nieuw ingevoerde veldmaterieel C/96 uiterst conservatief heeft getoond en als gevolg daarvan ook in het tactische gebruik — meer en meer wordt ingezien, bewijzen tal van artikelen in de verschillende vakbladen, waarin door bevoegde schrijvers op eene ernstige studie van de Fransche denkbeelden en hunne toepassing wordt aangedrongen.

Eene organisatie, waarbij het aantal vuurmonden per batterij op **4** is gebracht, wordt bedongen door de groote vuurkracht van het enkele kanon, het groot aantal mede te voeren voertuigen en door de moeilijke gevechtsleiding. Tegen oorlogsdoelen, waarvan de beschieting gewoonlijk aan éene batterij wordt opgedragen, wordt door **4** snelvuurkanonnen voldoende uitwerking verkregen, om met een minimum van munitie in

een minimum van tijd het gewenschte resultaat te bereiken. Gebruikte men voor dat doel niet 4 maar 6 vuurmonden, dan zou men een overmaat van gevechtskracht ontwikkelen, hetgeen of tot munitieverspilling, of tot feitelijke verzwakking van de werking der beschikbare artilleriekracht zou aanleiding geven. Voor Nederlandsche toestanden echter zou het misschien aanbeveling verdienen ook in de toekomst het getal van 6 vuurmonden te behouden, maar die batterijen dan te verdeelen in 2 sectiën of halve batterijen, die, gecommandeerd door een eerste-luitenant, voldoende gevechtskracht zouden kunnen ontwikkelen om zelfstandig op te treden. Deze indeeling komt ook daarom gewenscht voor, omdat men in onze terreinen dikwijls genoodzaakt zal wezen tot splitsing van batterijen over te gaan. Aan iederen sectiecommandant zou dan een adjudant-onderofficier of opperwachtmeester, geschikt om als vuurleider op te treden, moeten worden toegevoegd. Een derde en jongere luitenant zou een dezer beide personen kunnen vervangen, of als commandant van den gevechtstrein moeten optreden; zeer zeker zou ook de oefening van het personeel in vreedstijd met een dergelijke indeeling gebaat zijn.

Het is duidelijk, dat door de invoering van snelvuur-veldgeschut, aan het bedienende personeel zeer hooge eischen zullen gesteld worden, daar, waar het te bereiken resultaat zoo afhankelijk zal wezen van tal van individueele invloeden. \*) Eene zorgvuldige voorbereiding en een ijzeren vuurdiscipline moeten het verkrijgen van dat resultaat mogelijk maken. Beide eigenschappen zijn echter bereikbaar, wanneer ieder officier slechts doordrongen is van de verantwoordelijkheid van zijn taak en zich bewust is — indien de omstandigheden er toe mochten leiden — een zelfstandig aandeel te hebben in den strijd voor ons onafhankelijk volksbestaan.

---

\*) Fouten, gemaakt in het stellen van de automatische tempeerinrichting, in het brengen van de richtlijn op het richtpunt, in het geven van de elevatie aan het kanon, enz., kunnen even zoovele oorzaken zijn van het mislukken der „rafale”.

## Een Nederlandsche veldhouwiter.

---

In de Maart-aflevering van de *Jahrbücher für die deutsche Armee und Marine* komt van de hand van den, op het gebied der militaire literatuur zoo bekenden, Generaal ROHNE een zeer lezenswaardig artikel voor, betreffende het vraagstuk der veldhouwitsers. Nu in ons land de invoering van dergelijke vuurmonden binnen niet al te langen tijd verwacht mag worden, is het niet van belang ontbloot na te gaan of ook leering is te putten uit hetgeen de Generaal ROHNE mededeelt. In hoofdzaak zullen wij ons hierbij bepalen tot het beschouwen van de conclusie, waartoe het genoemde opstel leidt, ten einde te kunnen nagaan of de daarin voorgestelde vuurmond ook het model moet zijn voor den Nederlandschen veldhouwiter.

Voordat wij daartoe echter overgaan, schijnt het ons niet ondienstig om duidelijk te doen uitkomen, dat de drang naar het bezit van een veldhouwiter hier te lande uit geheel andere oorzaken moet voortspruiten dan in die landen, waar bereids een dergelijke vuurmond ingevoerd is, of wel binnenkort ingevoerd zal worden. De omstandigheden toch leiden er toe, dat de groote rijken hun organisatie, hun bewapening en alles wat daartoe behoort, inrichten op het voeren van eene aanvallende tactiek. Steeds moet over alle mogelijke middelen beschikt kunnen worden, om de hinderpalen uit den weg te ruimen, welke die aanvallende tactiek zouden kunnen stuiten. Het échec, te Plevna geleden, heeft de gemoederen te veel in ontroering gebracht, om den aanval op sterk bevestigde veldstellingen niet één van de punten te doen zijn, waarop voortdurend de aandacht gevestigd blijft. Men wil aan den aanvaller in elk geval de hulpmiddelen verschaffen om den verdediger te beletten zijne infanterie zoolang achter en in dekkingen opgeborgen te houden, tot de aanvallende infanterie dicht genoeg de vijandelijke stelling is genaderd. De tactiek, door de Boeren in de groote slagen in het begin van den Zuid-Afrikaanschen oorlog gevoerd, heeft het hare er toe bijgebracht om het groote nadeel van eene dergelijke handelwijze voor den aanvaller duidelijk in het licht te stellen.

De proef met brisantgranaten, geschoten uit het lange veldkanon, heeft voor het vuren op troepen dicht achter dekkingen niet dat resultaat opgeleverd, dat men er oorspronkelijk van verwacht had, terwijl voor het doorslaan van horizontale dekkingen deze projectielen, uit dergelijke kanonnen voortgeschoten, te eenen male onbruikbaar zijn; slechts



het vuur uit houwitsers, dus onder kromme banen invallende, kan aan het doel beantwoorden <sup>1)</sup>.

Deze en geen andere zijn de beweegredenen, welke de groote mogendheden geleid hebben tot de invoering van veldhouwitsers; de taak, die men bovendien nog aan deze vuurmonden wil opdragen, b.v. het beschieten van terreinvoorwerpen, het gedekt onder vuur nemen van het aanvalspunt, zijn feitelijk bijkomende omstandigheden, die wellicht even goed, maar dan toch zeker in voldoende mate door de lange kanonnen der veldartillerie kunnen worden uitgevoerd.

Voor het invoeren van veldhouwitsers te onzent gelden echter geheel andere beweegredenen. Mag het ten aanval oprukken van Nederlandsche troepen tegen een sterk bevestigde veldstelling niet geheel tot de onmogelijkheden behooren, de omstandigheden geven aanleiding om zulks tot de hooge uitzonderingen te mogen rekenen. De noodzakelijkheid, die voor het bezit van veldhouwitsers voor de grootere rijken geldt, bestaat dus hier te lande niet; het kan toch nimmer de bedoeling zijn vuurmonden mede te voeren, welke slechts in uitzonderingsgevallen volkomen tot hun recht komen. In plaats van aanvaller, zullen wij in de meeste gevallen de rol moeten vervullen van verdediger en wel in het bijzonder van verdediger van sterk bevestigde veldstellingen <sup>2)</sup>, aan welke bestrijding de veldhouwitsers hun ontstaan te danken hebben.

Er moet een krachtig wapen beschikbaar zijn om het gebruik dier veldhouwitsers tegen de bedoelde stellingen zooveel mogelijk tegen te gaan. Nu is het eenmaal eene onomstootelijke waarheid, dat vuur uit gedekt opgestelde korte kanonnen en mortieren niet anders dan door boogvuur is te bestrijden.

*De invoering van veldhouwitsers hier te lande vindt dus nergens anders hare oorzaak in, dan in de noodzakelijkheid om dergelijk geschut van de aanvallende tegenpartij te kunnen bestrijden, ten einde de verdedigende stelling haar kracht volkomen te laten behouden.*

Generaal RÖHNE neemt als grondbeginsel voor de inrichting van een veldhouwitsers aan: het vuren tegen troepen, zoowel achter als in dekkingen opgesteld; hij wijst er in het bijzonder op, dat bij het ontwerpen van een geschutsoort het bepaalde doel, dat er mede beoogd wordt, vóór alles in het oog moet worden gehouden. Hij zegt daaromtrent:

„Ein Geschütz, das einem ganz bestimmten Zwecke, hier also der „Beschieszung gedeckter Ziele, dienen soll, musz in erster Linie auf „diese *eine* Aufgabe hin konstruiert werden; eignet es sich alsdann auch „noch für andere Aufgaben, um so besser. Es wäre meiner Meinung

<sup>1)</sup> Mortieren blijven buiten beschouwing, omdat hun maximumdracht in verschillende gevallen te klein is.

<sup>2)</sup> Ook de in te nemen stellingen tusschen de forten in onze weerstandsliniën dragen op zichzelf het karakter van sterk bevestigde veldstellingen.

„nach falsch, wenn man umgekehrt davon ausgehen wollte zu sagen, „das Geschütz soll zu *allen Aufgaben*, die im Feldkriege gewöhnlich „vorkommen, geeignet sein, darf *also ein bestimmtes Gewicht nicht überschreiten*; dann wollen wir sehen, wie weit es sich auch noch für „die Beschieszung gedeckter Ziele eignet. Ein solches Geschütz würde „mit Notwendigkeit ein Zwittergeschöpf sein und als solches die Haupt- „eigenschaft derartiger Geschöpfe — die Impotenz — teilen.”

Daarmede in verband wordt gezegd, dat:

„Die erste Bedingung also *ausreichende Wirkung* (ist), d. h. das „Geschosz musz die im Felde *gewöhnlich vorkommenden Eindeckungen* „mit *einem gewissen Kraftüberschusz* auf Entfernungen bis auf etwa „2000 M. herab durchschlagen. . . .”

Als gevolg hiervan meent Generaal ROHNE het gewicht van de granaat vrij hoog, d. i. op 16 KG., te moeten stellen met 2.2 KG. brisante springlading. (De Deutsche lichte veldhouwitser van 10.5 cM. verschieft een granaat van 15.7 KG., gevuld met 1.5 KG. pikrinezuur; deze slaat de in de veldversterkingen voorkomende dekkingen ook wel door, doch alleen bij gebruik van een buis met vertraagde werking; ten einde dit laatste te voorkomen — eenvoudigheidswille — wordt de lading tot 2.2 KG. opgevoerd en het gebruik van een zg. „Augenblickszündung” noodig geacht. — Ter vergelijking diene voorts, dat h. t. l. de gewone granaat van 15 cM. L/24 en K, 16.5 KG. en die van 10 cM. 11.8 KG. weegt.)

Omtrent het al of niet gebruik van tijdschokbuizen meent Generaal ROHNE voor de veldhouwitsers te kunnen volstaan met granaten, voorzien van schokbuizen. Hij erkent de voordeelen aan het gebruik van tijdschokbuizen met tijdstelling tegen troepen, die dicht achter een dekking zijn opgesteld en niet in een gedekte ruimte zijn. Is dit laatste wel het geval, dan is de uitwerking van dergelijk vuur echter gering. Aangezien evenwel van verre moeilijk uit te maken is of de bezetting zich al dan niet in de gedekte ruimten bevindt, wordt het zekere voor het onzekere genomen en aan het gebruik van granaten met eenvoudige schokbuizen de voorkeur gegeven; deze verschaffen in beide gevallen voldoende uitwerking. Ook is het gevaar voor ontijdige springers bij het gebruik van dergelijke buizen vrijwel tot nul gereduceerd.

Het medevoeren van granaatkartetsen zou volgens den Generaal geheel vervallen of wel beperkt kunnen worden tot een klein aantal, ten einde aanvallen van nabij te kunnen afslaan.

Gelden deze opgaven nu ook voor een Nederlandschen veldhouwitser? Ons inziens: neen!

Voor ons is het geen hoofdzaak te hebben: een vrij zwaar projectiel met een groote springlading; het doorslaan van dekkingen is immers niet de voornaamste taak van den Nederlandschen veldhouwitser? *Een krachtige scherfwerking, om zoowel het bedienen der vijandelijke vuurmonden onmogelijk te maken, als het materieel te ontredderen, moet de hoofdgedachte uitmaken bij het vaststellen van de inrichting der projectielen.* Als vanzelf wijst dit op het gebruik van stalen brisant-

granaten, voorzien van een tijdschokbuis. Onwillekeurig rijst de vraag, of wij nu werkelijk onze toevlucht moeten nemen tot een vuur, waarvan wij de ondervinding hebben opgedaan, dat het zoo moeilijk is te regelen en dat uit het oogpunt van gemakkelijke behandeling en vervaardiging der buizen zeker niet te verkiezen is; het gebruik der eenvoudige schokbuizen heeft toch zooveel voor! Wanneer groote uitkomsten zijn te verwachten, dan mogen die bezwaren niet gelden. En die groote uitkomsten kunnen verkregen worden, mits men een andere methode volgt, dan wij tot dusverre toepassen, om de ligging van het springpunt in het gewenschte te krijgen. Die methode is wel radicaal! Schieten met een tempering, welke zoo groot is, dat het gemiddeld springpunt ongeveer komt te liggen in het uiteinde van de gemiddelde baan, m. a. w. de gemiddelde springhoogte moet nagenoeg nul zijn. Door de spreidingen der baan en der buis zullen dan springpunten verkregen worden zoowel boven den grond als bij den aanslag. De projectielen, springende boven den grond, verspreiden hun scherven omlaag en in de breedte; die, bij den aanslag uiteenbarstende, hebben meer een plaatselijke werking, slaan hun scherven naar alle zijden, — ook naar achteren —, kunnen materieel buiten gevecht stellen en zijn tevens dienstig tot het contróleeren van de baan.

Zoowel het gewicht van het projectiel als dat van de springlading vast te stellen, is uiterst moeilijk. Voor een kaliber van 10.5 cM. is met het oog op beweegbaarheid en munitie-aanvulling zeer veel te zeggen; slechts met zorg genomen proeven kunnen uitmaken of een stalen brisantgranaat van dit kaliber een voldoende krachtige *scherfwerking* op alle afstanden bezit; zoo niet, dan zal een kaliber van 12 cM. in overweging moeten worden genomen. De omstandigheid, dat in Duitschland de lichte veldhouwitsers van 10.5 cM. op den duur „te licht” bevonden is, behoeft intusschen voor ons à priori geen reden te zijn om een dergelijk kaliber uit te sluiten, want „dekkingen doorslaan” staat daár wel, doch hiér niet op den voorgrond.

Wat het medevoeren van granaatkartetsen betreft, is het uit verschillende oogpunten gewenscht om een dergelijk projectiel niet bij den houwitsers in te deelen. Een granaatkartets is en blijft een projectiel voor dieptewerking en daarom in hoofdzaak bestemd voor het vuren tegen zich bewegende doelen. Door de geringe aanvankelijke snelheid, die in het algemeen aan de projectielen der houwitsers wordt medegedeeld ( $\pm 300$  M.), kan een dergelijk projectiel nooit volkomen tot zijn recht komen, zoodat de vraag gewettigd is of een brisantgranaat voor dit doel niet evengoed te gebruiken is. Eén projectielsoort bij een vuurmond van betrekkelijk groot kaliber, waar het medevoeren van veel munitie bezwaarlijk is, mag van zóó groot belang worden geacht, dat de bezwaren, aan het gebruik van een eenheidsprojectiel verbonden, wel bijzonder groot moeten zijn, wil men daarvan afstand doen. *Vergelijkende proeven tusschen brisantgranaat- en granaatkartetsvuur tegen zich bewegende doelen zullen hieromtrent uitsluitsel moeten geven.*

Behalve met de uitwerking van het projectiel op zichzelf, moet ook rekening worden gehouden met den invalshoek. De projectielen, welke in de lucht springen, zullen ongetwijfeld de scherven onder invalshoeken doen inslaan, die groot genoeg zijn om tot aan het binnentalud de emplacementen onveilig te maken, maar ook de in den aanslag springende projectielen moeten rechtstreeks het materieel kunnen treffen. De grootste elevatie, die de affuiten der veldhouwitsers toelaten, is  $\pm 45^\circ$ ; dit maakt, dat, in verband met een veilig gebruik van een  $\pm 3$  M. hooge voorliggende dekking en met de vuurhoogte der affuiten ( $\pm 1$  M.), voor het rechtstreeks treffen een invalshoek vereischt wordt van  $\pm 35^\circ$ . Voor een houwitser is een dergelijke eisch gemakkelijk te verwezenlijken (volgens opgaven in de Mittheilungen über Gegenstände des Artillerie- und Genie-Wesens 1900, blz. 208, omtrent den Engelschen veldhouwitser zou de invalshoek op  $\pm 1400, 2400, 3000$  en  $4000$  M. tot  $45^\circ$  kunnen worden opgevoerd).

De eisch, door Generaal ROHNE gesteld, dat de granaat nog in staat moet zijn, bij een invalshoek van  $28^\circ$ , dekkingen door te slaan, heeft voor ons weinig waarde.

Terugkeerende tot het betoog van den Generaal ROHNE, stelt deze als maximum totaal gewicht van vuurmond en affuit  $2000$  KG.; slechts wanneer het gewicht daar beneden blijft, kan van een „wirkliches Feldgeschütz” gesproken worden. Vasthoudende aan den eisch om de meest voorkomende dekkingen te kunnen doorslaan, is daar moeilijk aan te voldoen, het kaliber moet daarvoor te groot zijn. Generaal ROHNE spreekt er daarom van, om dan maar liever een houwitser te nemen van  $13.5$  cM. met een totaal gewicht van  $2465$  KG. en deze dan niet in te deelen als veldgeschut, maar bij de zware batterijen van het veldleger, waardoor tegelijk een vuurmond verkregen wordt, die ook tegen duurzame versterkingen met voordeel kan worden gebruikt. Voor den Nederlandschen veldhouwitser zouden wij aan den eisch van voldoende beweegbaarheid willen vasthouden en dus  $2000$  KG. houden als maximum van het totaal gewicht. Beweegbaarheid moet hier te lande één van de hoofdzaken blijven, niet zoozeer om snel en onverwachts ergens in stelling te komen, dan wel om gemakkelijk te kunnen ontkomen aan een gericht vuur van den vijand. Elken vuurmond, elke bespanning, elken kanonnier, dien wij zoo lang mogelijk kunnen behouden, is voor ons van groot belang, want aanvulling in oorlogstijd, zoowel van het een als van het ander, is aan betrekkelijk nauwe grenzen gebonden.

Zooals uit de hierachter volgende opgaven blijkt, kan, wat de beweegbaarheid betreft, gegaan worden tot een kaliber van  $12$  cM.

Resumeerende geeft:

- 1<sup>o</sup>. dat de Nederlandsche veldhouwitser moet zijn van een zoodanig kaliber, — liever  $10.5$  dan  $12$  cM. —, dat de scherfwerking van den, onder  $35^\circ$  invallenden stalen brisantgranaat op alle afstanden — tot  $6000$  M. — voldoende krachtig is voor het buiten ge-

- vecht stellen van de bedieningen en het onklaar maken van materieel.
- 2<sup>o</sup>. dat, zoo het eenigszins mogelijk is, de munitie alleen moet bestaan uit stalen brisantgranaten, voorzien van tijdschokbuizen.
  - 3<sup>o</sup>. dat het gezamenlijk gewicht van vuurmond en affuit 2000 KG. niet overschrijden mag.

Ten einde een overzicht te verkrijgen, in hoeverre de techniek gevorderd is in het construeeren van veldhouwitseren, volgen hier eenige gegevens, overgenomen uit het reeds meermalen genoemde opstel. Vermeld dient nog te worden, dat ook het systeem van „Rohrrücklauf” bij de meeste van deze vuurmonden in toepassing is gebracht, zoodat aan bijna alle te stellen technische eischen van kanon en affuit kan worden voldaan.

	K R U P P .						SCHNEIDER- CANET.		ST. CHAMOND.
<i>Vuurmond.</i>									
Kaliber mM. ....	100	105	110	120	135	150	105	120	105
Lengte in kalibers.	12	12	12	12	12	12	12	12	13
Gewicht met sluitstuk KG. ....	290	340	390	500	715	950	380	495	290
<i>Affuit.</i>									
Vuurhoogte cM. ....	94.5	96	97.5	104	105	105	100	106	110
Grootste elevatie Gr. ....	40	40	40	40	40	40	45	45	40
Gewicht afgelegd stuk KG. ....	850	910	970	1150	1550	2100	920	1140	1140
<i>Munitie.</i>									
Gewicht granaat KG.	12	14	16	21	30	41	16	21	14
„ granaatkartets KG. ....	12	14	16	21	30	41	16	21	12
Grootste aanvankelijke snelheid M.	300	300	300	300	300	300	300	300	320
Grootste schootsverheid M. ....	6150	6260	6320	6480	6700	6870	6500	6650	?
<i>Voorwagen.</i>									
Aantal schoten. ....	27	24	20	16	14	—	21	18	21
Gewicht van vuurmond en affuit KG. ....	1715	1780	1830	2020	2465	2600	1720	2025	1990

Ten slotte moet ons nog het volgende uit de pen. De staalkaart der Nederlandsche kanonnen, affuiten, projectielen, toebehooren, enz., heeft in de laatste jaren eene voortdurende uitbreiding ondergaan en het laat zich aanzien, dat het in de eerstvolgende jaren er niet op verminderen zal — adres aan nieuw snelvuurgeschut voor veld-, vesting- en kustartillerie.

Wanneer eenmaal het schema vastgesteld is voor een nieuw in te voeren snelvuurhouwitser zal men er op bedacht moeten zijn, om al het daartoe behoorende materieel, zooveel als eenigszins mogelijk is, te doen overeenkomen met dat, wat hier te lande wordt gebruikt en deugdelijk is bevonden; oefening en aanvulling kunnen niet anders dan daarbij winnen. Aan de fabrikanten moeten eischen worden gesteld omtrent de inrichting van een en ander, opdat de staalkaart niet zóó uitgebreid wordt, dat, wanneer eenmaal de nood aan den man komt, de tijdige aanvulling niet verzekerd is door gebrek, hetzij aan materialen, werkkrachten en werktuigen, hetzij aan tijd.

*Gelijkvormigheid in het oorlogsmaterieel* is een factor, welke voortdurend in het oog moet worden gehouden, zoowel voor de oefening van den troep als voor tijdige aanvulling.

J. C. LOGGER.

## De krijgsspelkaart van het polderterrein,

DOOR

G. SNELLEN.

*Kapitein der Infanterie.*

..... „dat wij in het voeren van den polderoorlog „wellicht evenzeer dilettant zouden blijken te zijn als de „vijand, die het polderland nooit te voren had betreden”. (Aard, strekking en eischen van den oorlog in het polderland, voordracht van den Kapitein der Infanterie M. H. J. PLANTENGA, Leeraar aan de 2<sup>e</sup> Afdeeling der Krijgsschool, gehouden in de Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap op den 26<sup>en</sup> Maart 1885).

Ruim zeventien jaren zijn verlopen sedert de, als motto hierboven geplaatste, woorden werden uitgesproken en, diep betreurd door velen, is de spreker in den aanvang van het vorig jaar ten grave gedaald zonder dat men zeggen kan, dat het dien avond door hem gestrooide zaad vooralsnog veel vruchten heeft gedragen.

Velen zullen voorzeker met mij zich verheugd hebben, toen in het laatst van 1900 de Kolonel PLANTENGA benoemd werd tot Generaal-Majoor, Commandant der, geheel in het polderland garnizoen houdende, 1<sup>ste</sup> Divisie-Infanterie, omdat men verwachten mocht, dat thans oefeningen in den polderoorlog zouden worden gehouden in den geest als door hem werd gewenscht, d. i. „stelselmatige oefeningen in het polderland op „eenigszins grootere schaal, eenige jaren achtereen, liefst onder de hoofd-„leiding van denzelfden persoon”. Een beter tijdperk scheen in dit opzicht aan te breken; doch het bleef, helaas, bij den schijn, want hij ontviel aan het leger, voordat het hem mogelijk was, zijne theorieën in practijk te brengen.

„Een troetelkind van onze militaire schrijvers is in elk geval de polderoorlog niet”, zeide de toenmalige Kapitein PLANTENGA in den aanhef van zijn schitterend betoog, nadat hij begonnen was met de mededeeling, dat het door hem gekozen onderwerp gedurende het destijds bijna 20-jarige bestaan der vereeniging nog nimmer opzettelijk besproken was.

Te recht mocht het bevreemdend heeten, dat, waar men dikwerf met veel ophef spreekt over de natuurlijke sterkte van onzen bodem, zoo weinig pogingen worden aangewend om door te dringen in de eischen, die een dergelijk terrein aan de oorlogvoering stelt, om de tactische

beginselen op te sporen, naar welke men de oorlogshandelingen dáar moet leiden.

Wie meent, dat wij bij ons tegenwoordig stelsel van oefenen niet dilettant in den polderoorlog blijven, die leze en herleze de schoone voordracht, waaruit ik hierboven enkele woorden aanhaalde; hij vrage zich af, waaraan het te wijten is, dat in dien avond van 26 Maart 1885 geen levendig debat volgde, en waarom de militaire schrijvers, over andere onderwerpen zoo vruchtbaar, dit punt bijna onaangeroerd laten. Of, beter nog, hij bestudeere den oorlog van 1799 en trachte langs den applicatorischen weg te weten te komen, hoezeer het ons aan kennis omtrent de oorlogvoering in het polderland ontbreekt.

Ik althans kwam zodoende tot het besef van mijne onkunde op dit gebied, en wel op de volgende wijze:

Den officier, die na eene driejarige detachering bij de Hoogere Krijgsschool den 1<sup>en</sup> November bij zijn korps terugkeert, wacht in de eerste plaats de hernieuwde aanraking met de practijk; hij moet zich opnieuw inwerken in de toepassing van reglementen en voorschriften en zich wederom op de hoogte stellen van vaak gewijzigde bepalingen van administratieven aard.

Maar toch zal hij gedurende de lange winteravonden tijd genoeg beschikbaar vinden, om zich te blijven wijden aan de studie, om de vruchten te plukken van de methode van werken, die hij zich tijdens zijn verblijf aan de hoogste inrichting van ons militair onderwijs eigen maakte.

Menigeen zal het daarbij gegaan zijn als mij; geroepen om nu in dit opzicht op eigen wieden te drijven, zal hij zich hebben afgevraagd: „Wat nu?”

Lang liet het antwoord op die vraag zich niet wachten: Overtuigd, dat een schools voortgezette studie in afzonderlijke vakken, hoe belangwekkend elk op zichzelf ook moge zijn, voor de practijk slechts eene betrekkelijke waarde bezit, zag ik in de applicatorische behandeling van eenige krijgsgeschiedkundige gebeurtenis de meest vruchtdragende studie, omdat daarbij verschillende takken van krijgswetenschap aan de beurt komen en bovendien een harmonisch geheel wordt gevormd.

Ook met het onderwerp was ik spoedig gereed. De cursus in krijgsgeschiedenis, die ons de behandeling van den veldtocht in Noordholland in 1799 had gebracht, maar vooral de schoone rede van onzen hooggeachten en thans diep betreurden toenmaligen Directeur deden mij besluiten den eersten veldslag bij Bergen tot grondslag mijner beschouwingen te nemen.

De moeilijkheden, bij die studie ondervonden, met name ten opzichte van het verkrijgen van eene juiste, tot in kleine, doch voor eene juiste beoordeeling dringend noodige bijzonderheden afdalende voorstelling omtrent de terreinsgesteldheid, en de vele vragen, die zich voordeden bij het toepassen van de bepalingen onzer reglementen en voorschriften, deden bij mij de overtuiging ontstaan, dat waar eenerzijds met het oog op vele onzer Nederlandsche terreinen de verdere ontwikkeling der door voormelden spreker aangegeven denkbeelden noodzakelijk is, anderzijds langdurige studie door kundige en ijverige mannen noodig zal zijn om



ons al de tactische eigenschappen van ons polderterrein helder voor oogen te doen staan en ons daarvan te leeren partij trekken.

Deze overweging bracht mij er toe om in een voordracht, die ik de eer had over het door mij gekozen onderwerp te houden voor de officieren van het III<sup>e</sup> Bat. van het 6<sup>e</sup> Reg. Inf., de verzuchting te slaken, dat „onze tactische oefeningen op de kaart zich bij voorkeur bepalen tot den „veldslag op de Veluwe, de Molenschotsche Heide, de Roosbergsche Tiend, „enz.“, en den wensch te uiten, dat wij mochten krijgen een krijgsspelkaart „van polderterrein met nauwkeurige gegevens betrekkelijk hoogte van „dijken, wegen en terrein, alsmede diepte en breedte van wateren“.

Weinig vermoedde ik destijds in dit verlangen eene hooge militaire autoriteit tot bondgenoot te hebben en aangenaam werd ik verrast door de verschijning der zoozeer begeerde kaart. Dat deze niet de verlangde nauwkeurige gegevens bevat, is bij nader inzien zeer goed; deze moeten m. i. wel verzameld, doch niet gepubliceerd worden.

Doordrongen van het besef, dat het veel moeite kost, maar ook de moeite loont om uit die kostbare gave te halen, wat er in zit (haar „auszunützen“ gelijk de Duitscher zoo kernachtig zegt), neem ik de vrijheid in de volgende regelen bescheidenlijk eenige beschouwingen nopens het gebruik van deze kaart aan de lezers van De(n) Militaire(n) Spectator aan te bieden.

In zijne voordracht wees de Generaal-Majoor PLANTENGA op de omstandigheid, dat de krijgsgeschiedenis in zake den polderoorlog niet aanvullend kan optreden, waar eigen praktische ondervinding te kort schiet en hij herinnerde er aan, dat de jongste oorlog in het polderland dagteekent van 1799, zoodat veel van wat destijds wellicht goed kon heeten, thans niet meer in denzelfden vorm zou kunnen worden toegepast.

Die meening is m. i. ten deele wel voor bestrijding vatbaar; want indien men slechts rekening wil houden met de vermeerderde uitwerking der hedendaagsche vuurwapenen en met de verbeterde communicatiën en middelen van vervoer, zal het niet moeilijk vallen de gegevens van vroegeren tijd toe te passen op hedendaagsche toestanden en uit de geschiedenis algemeene regels af te leiden voor het gevecht in het polderland, met name ten opzichte van organisatie, bevelvoering, opstelling en beweging der verschillende wapens, munitie-aanvulling, terreinversterking, verpleging, enz.

Hoe verblijdend verschijnsel de uitgifte van een krijgsspelkaart van polderterrein dan ook is, en hoe leerrijk de oefeningen daarop ook mogen zijn, het is te betreuren, dat de keuze daarvoor niet viel op het terrein van den laatsten polderoorlog, nl. Noordholland tusschen den Helder en Castricum, dat als aanvalsterrein tegen het Noordfront der Stelling van Amsterdam ook thans nog zijne waarde heeft.

Op welke wijze zal men nu de nieuwe kaart moeten gebruiken? Met het oog op het doel, dat daarbij moet voorzitten, nl. het leeren kennen

van de eischen, door het polderterrein aan de oorlogvoering gesteld, en in aanmerking nemende, dat eene grondige, eene tot in kleine, doch gewichtige details afdalende kennis van het polderland ons ontbreekt, komt mij onderstaande volgorde der oefeningen het meest rationeel voor:

- 1°. Bestudeering van het terrein. Verzameling van gegevens betreffende:
  - a. den boezem, waarop de polders uitslaan, de zomerpeilen der polders, hunnen bodem, de culturen;
  - b. hoogte en aanleg van dijken, toestand van de kruin (al dan niet begaanbaar voor artillerie);
  - c. breedte en diepte van wateren; en
  - d. hoogte en breedte van wegen door de polders.
- 2°. Bestudeering van eene willekeurige stelling in het terrein:
  - a. richting en uitgebreidheid;
  - b. aanleuning;
  - c. communicatiën in de stelling;
  - d. artillerie-stellingen;
  - e. accessen van 's vijands zijde naar de stelling voerende;
  - f. schootsveld;
  - g. het voorterrein, ten opzichte van de nadering, terreinhindernissen; en
  - h. het terrein achter de stelling, terugtochtswegen, opname-stellingen.
- 3°. De bezetting en c. q. versterking van die reeds bestudeerde stelling door eene afdeeling van eene bepaalde sterkte, naar aanleiding van eene tactische onderstelling.
- 4°. De aanval op die aldus bezette en versterkte stelling door een onderstelden vijand.

Het is wenschelijk bij de oefeningen sub 3° en 4° te beginnen met zeer kleine afdeelingen, b.v. een veldwacht, waartegenover een verkeningsdetachement ter sterkte van een peloton.

Zeër zeker valt hier een vrij lange weg te bewandelen, alvorens men tot eene tactische oefening met eenigszins groote afdeelingen komt, doch, waar de zaak nieuw is, komt het mij wenschelijk voor, haar van den beginne af grondig te behandelen en, waar wij eene zuiver nationale tactiek moeten scheppen, eerst flink te heien, alvorens tot het bouwen over te gaan.

„De oorlog daar” (d. i. in het polderland), zeide de Generaal-Majoor PLANTENGA, „zal zich in de eerste plaats kenmerken door een uiterst traag verloop” en hij kent daaraan het karakter van den positie- en niet dat van den veldoorlog toe.

Willen wij nu dien positie-oorlog met vrucht voeren, dan moet uit het terrein alle voordeel getrokken worden, dat daaraan ontleend kan worden; daaruit volgt, dat wij, d. w. z. de officieren, die terreinen tot in bijzonderheden moeten kennen. Ook in dit opzicht ware het wenschelijk geweest met Noordholland te beginnen, omtrent de details

van welks polderland het bekende werk van Mr. DE VRIES: „De waterschappen en zeekeringen van Noordholland” een menigte opgaven bevat. Dit werk en de waterstaatskaart zijn voor eene grondige studie van het terrein onmisbaar.

Is het verloop van den polderoorlog uiterst traag, ook de tactische oefeningen op de kaart van dit terrein moeten langzaam, d. i. niet zonder grondige voorbereiding, begonnen worden. Het doel van die oefeningen moet m. i. dan ook aanvankelijk niet eene zuiver tactische, doch voor een groot deel eene militair-geographische ontwikkeling zijn. Geen hoogte van dijken, geen diepte en breedte van wateren mag willekeurig worden aangenomen, maar de officieren moeten zich een juist beeld van de gesteldheid van den bodem hebben gevormd, alvorens tot de tactische handelingen over te gaan. Hiertoe zal het noodig zijn om gegevens aangaande die punten te verzamelen uit betrouwbare bronnen, als: de waterstaatskaart, het overzicht der scheepvaartwegen in Nederland, waterbouwkundige werken, polderreglementen, keuren en d.g.l., ten einde daaruit een gemakkelijk te raadplegen overzicht samen te stellen. Hoe vollediger dit is ten opzichte van de zomerpeilen, de waterwerken, den aard van den bodem, de bemaling, enz., hoe beter; want deze gegevens zijn ook voor oorlogstijd van groot belang te achten.

Bovendien vordert eene grondige voorbereiding niet zooveel tijd. Punt 28 van de „Regeling der Instructie, enz., bij de Regimenten Infanterie” zegt, dat aan de officieren in het vierde tijdperk in ruime mate gelegenheid gegeven moet worden voor zelf gekozen studie. Zou het nu zoo'n groot bezwaar zijn, die bepaling voor één of twee jaren buiten werking te stellen, ten einde van de officieren of althans van sommigen hunner éene hun opgedragen militair-geographische studie te vorderen? Ik geloof het niet en ben zelfs overtuigd, dat velen zich vrijwillig voor dezen even belangwekkenden als nuttigen arbeid zouden aanmelden.

Aan medewerking van burgerlijke autoriteiten zal het zeker niet ontbreken; waar deze voor krijgsschool-opdrachten door mij en anderen gevraagd werd, is zij steeds zeer bereidwillig verleend.

Bovendien kunnen in de omstreken van de garnizoenen in polderterrein enkele gegevens, b.v. omtrent de vraag, hoe diep en breed eenig water is, op welken oever de domineerende dijk ligt, in hoeverre eenige landweg in ongunstig jaargetijde begaanbaar is, enz., ter plaatse onderzocht worden.

Al deze gegevens, in korten, liefst tabellarischen vorm vereenigd, kunnen (ik zeide het reeds) in oorlogstijd van onschatbare waarde zijn. De tijd, daaraan besteed, is voorwaar niet verloren te achten.

Houdt de oefening, sub 1° genoemd, uitsluitend rekening met het terrein, die sub 2° moet m. i. strekken om de tactische waarde van eenig terrein vast te stellen in algemeenen zin, d. i. zonder zich nog aan een concreet geval te binden. De bedoeling is dus meer: in het vroeger behandelde terrein verschillende voor de verdediging geschikte stellingen op te sporen en daarbij tevens na te gaan langs welke we-

gen elk dier stellingen op de doelmatigste wijze kan worden aangevallen.

De volgende oefeningen kunnen, wat hun opzet betreft, geheel overeenkomen met de gebruikelijke tactische oefeningen op de kaart, doch moeten, wat de uitvoering aangaat, beantwoorden aan vrij wat hogere eischen; want het geldt hier niet de toepassing van algemeen erkende regels, het gaat hier om het vaststellen van tactische beginselen, die niet te verkrijgen zijn uit Nederlandsche of vreemde leerboeken, reglementen en voorschriften.

Grondige terreinkennis, de beschikbare krijgsgeschiedkundige gegevens, bekendheid met de uitwerking der hedendaagsche vuurwapenen en bovenal eigen nadenken zijn noodig voor de vorming van juiste begrippen omtrent den oorlog in het polderland. Het vormen van die juiste begrippen moet het eerste doel der oefeningen op de nieuwe kaart zijn en de bespreking van de gevolgtrekkingen, die elk voor zich maakte, moet leiden tot het scheppen van tactische beginselen voor dezen oorlog, ten einde zodoende gegevens te verzamelen voor eventueel noodige wijzigingen in en aanvullingen van reglementen en voorschriften.

Het zal daarom noodig zijn, dat van het behandelde in de bijeenkomsten, waarin de oefeningen sub 2°, 3° en 4° plaats hebben, bataljonsgewijze nauwkeurige notulen worden aangehouden, opdat de hogere autoriteiten daaraan ook te allen tijde de noodige leiding geven, onjuiste opvattingen bestrijden, eventueel ook juiste inzichten noteeren kunnen.

Dan zal wel niet alles geschied zijn, wat tot voorbereiding op den polderoorlog noodig is, doch men zal wel een goed begin daarmee hebben gemaakt.

Zeker, „stelselmatige oefeningen in het polderland op eenigszins groote „schaal, eenige jaren achtereen, liefst steeds onder de hoofdleiding van „denzelfden persoon”, zooals de Generaal-Majoor PLANTENGA die wenschte, verdienen verre de voorkeur, omdat daarbij de eigenaardige bezwaren van den polderoorlog naar waarde kunnen worden geschat. Doch zoolang die oefeningen nog niet worden gehouden, zoolang de uitgestrekte velden in het Oosten en Zuiden des lands de tooneelen onzer veldoefeningen blijven, is het althans mogelijk ons op de kaart voor te bereiden en beginselen te ontwerpen, die eenige kans hebben om bij latere praktische oefeningen proefhoudend te blijken.

Wellicht zal daardoor langzamerhand een verlangen naar oefeningen in den polderoorlog zich baan breken en zullen de middelen beraamd worden om aan dat verlangen te voldoen. Hoe het mogelijk is, dat de meermalen aangehaalde voordracht van 26 Maart 1885 zóó weinig indruk maakte, dat eerst 16 jaren later zich eene kleine voorwaartsche schrede in de daar aangegeven richting laat bespeuren, is mij onbegrijpelijk. Herhaalde lezing van die studie heeft mij er toe gebracht daarin niet slechts eene schoone, welsprekende rede, doch ook eene ernstige waarschuwing tot handelen, zoomede eene rijke schatkamer van beginselen en aanwijzingen te zien.

Moge men thans, nu de stem, die de rede uitsprak, voor altijd zwijgt, er eindelijk toe overgaan deze schatten productief te maken.

Doch ik zou afdwalen van het punt, dat in behandeling was.

Het komt mij dan wenschelijk voor, het tactische deel der oefeningen te beginnen op zeer kleine schaal, voor afdeelingen niet grooter dan eene sectie, en eerst langzamerhand met grootere afdeelingen te gaan werken. De reden daarvan is, dat onze reglementen en voorschriften op zoovele punten een treffende gelijkenis vertoonen met die van naburige rijken en in het algemeen te veel op het oog hebben een soort normaal terrein, niet te hoog, niet te laag, niet te open, niet te bedekt en bovenal niet te doorsneden.

Bij de op te bouwen nationale tactiek daarentegen moet rekening worden gehouden met een bepaald karakter, nl. open, doorsneden terrein, waarbij de aanvaller, althans voor groote afdeelingen, bijna altoos tot het gebruik van de accessen beperkt blijft.

Omdat hier dus een geheel ander terrein ten grondslag ligt, zullen de beginselen voor het juiste gebruik daarvan op zichzelf beoordeeld, niet in het harnas van conventioneele theorieën gewrongen, maar uit feiten en toestanden afgeleid en ab ovo opgebouwd moeten worden. Dientengevolge verdient het aanbeveling om van het kleinere tot het grootere over te gaan, omdat men zodoende minder gevaar loopt belangrijke details uit het oog te verliezen en daardoor tot onnatuurlijke toestanden te komen.

Zoo zullen b.v. reeds voor eene veldwacht, die aangevallen wordt, geheel andere regels moeten worden gesteld dan den in den gewonen bewegingsoorlog gebruikelijken terugtocht op het voorpostendetachment, waarbij het front van dit laatste moet worden vrijgemaakt; dit is in de meeste gevallen eenvoudig onmogelijk, want in de eerste plaats zou die terugtocht bijna immer moeten geschieden langs den weg, dien het voorpostendetachment met zijn vuur moet bestrijken, en in de tweede plaats zou hij bij het geheel of bijna geheel open terrein tot zware verliezen, ja zelfs tot algeheele vernietiging der veldwacht en mogelijk nog tot grooter tegenspoed kunnen leiden. Men denke hier aan de rampzalige gevolgen van de verkenning door 100 grenadiers, die DAENDELS in den loop van den 19<sup>en</sup> September 1799 ten Noorden van Oudkarspel deed verrichten en waarvan een paniek het gevolg was.

Het zal daarom m.i. dikwijls doelmatig zijn, dat eene veldwacht ettelijke HM's. réchts of links van hare standplaats een versterkte stelling maakt, van waaruit zij eerstgenoemde flankeeren kan en moeilijk te verdrijven is, en dan aangevallen wordende daarop terugtrekt, na tijdig het voorpostendetachment en de nevenwachten te hebben gewaarschuwd. Vooral watermolens en molengoten leveren daartoe vaak zeer geschikte stellingen op. Dikwijls ook staan er dwarsdijken op den dijk, waaraan de veldwachten zijn opgesteld; in dat geval kan de teruggetrokken veldwacht op dat punt langs een veiligen, gedekten weg versterking krijgen en alzoo de kern vormen voor de bezetting van eene flankstel-

ling, die in staat is den aanvaller zware verliezen toe te brengen en zijne pogingen te doen schipbreuk lijden. Eindelijk zal het m.i. dikwijls moeten voorkomen, dat de weerstand hier in de lijn der veldwachten moet worden geboden.

Ik noem slechts dit eene onderdeel, doch alles, wat op de veldwacht betrekking heeft, zal grondig moeten worden getoetst aan de veranderde omstandigheden.

Wordt nu op dergelijke wijze eerst het kleinere grondig behandeld en daarna tot grootere verhoudingen overgegaan, dan twijfel ik niet, of tal van nieuwe gezichtspunten zullen zich voordoen en men zal ten slotte over voldoende gegevens beschikken om tot eene doelmatige tactiek te geraken.

Daarbij is het evenwel te hopen, dat het zal zijn eene tactiek, die leeft in den geest van het officierskorps, doch niet in boeken te vinden is. Niet afkeer van boekenstudie doet mij dezen wensch neerschrijven, doch de vaste overtuiging, dat eene dergelijke tactiek ons nationaal eigendom moet blijven en dat zij, eenmaal gedrukt, spoedig evenzeer het eigendom zou worden van hen, die wellicht onze meest te duchten tegenstanders zullen zijn.

Het bovenstaande geldt niet slechts het wapen der infanterie, ook voor de overige wapens en in 't bijzonder voor de veldartillerie schijnt mij grondige bestudeering van den polderoorlog een dringende eisch.

## Oefeningen der Vesting-Artillerie in de Legerplaats bij Oldebroek.

Mag het als een verblijdend verschijnsel beschouwd worden, dat het dossier „kampzaken” in de laatste jaren zeer belangrijk kleiner geworden is, ook de verandering in den geest der schietoefeningen is een groote stap vooruit.

De laatste twee jaren toch werden deze op geheel andere wijze gehouden, als voorheen geschiedde.

Gedurende de eerste week werden door de compagnieën, welke deel uitmaakten der serie, de elementaire oefeningen geschoten, om daarna gedurende drie dagen tactische vuren te houden, waarbij de Legerplaats als stelling beschouwd werd.

De elementaire vuren waren weinig in aantal en iedere compagniescommandant zou zeker een veel grooter aantal vuren tot oefening van zijne compagnie gewenscht hebben.

Vermindering der oorlogsbegrooting wordt evenwel zoo dringend gewenscht, dat het voor de hand ligt, dat de bezuiniging op deze oefeningen ook haren invloed doet gelden. Kan meer munitie beschikbaar worden gesteld, dan zal deze voor de elementaire oefeningen zeker dankbaar aanvaard worden.

De elementaire vuren waren gering in aantal; een gewoon leerzaam vuur op eene belegeringsbatterij met enkel G., of wel met eenige G. om daarna tot een G.K.T.-vuur over te gaan, kwam er niet bij voor.

Een rustig vuur op een bewegend doel — het geldt hier toch elementaire *oefening* — ontbrak ook; met 20 projectielen moesten zelfs 3 doelen onder vuur genomen worden.

Het kostte dan ook moeite om eene compagnie met 2 lichten gedurende 5 dagen met deze weinige oefeningen, waarbij *hoogstens* per dag ééne batterij van 4 vuurmonden bediend moest worden, bezig te houden en het is te betwijfelen, of, indien niet meer munitie kan verstrekt worden, het kostbare verblijf in de Legerplaats wel 10 dagen moet duren.

Gelukkig was er de laatste twee jaren een weerstandslijn en een fort te maken en kon men het beschikbare personeel hiermede „bezighouden”.

Helaas, bezighouden. Gebrekkige teekeningen waren oorzaak, dat in 1900 de eene serie het werk van de voorgaande serie wederom gedeel-

telijk moest veranderen, terwijl ten slotte de weerstandslijn, in 1900 gemaakt, in 1901 blijkbaar niet goed werd gekeurd en een nieuwe ontworpen is geworden.

Met vreugde werd in 1901 een circulaire met vele bijlagen begroet, waarin zeer gedetailleerd de materialen voor de werkzaamheden werden omschreven, al miste men hierbij een paar eenvoudige schetsen. Hoe groot was de teleurstelling evenwel, toen het bleek, dat slechts een bedroevend beetje materialen beschikbaar kon worden gesteld en hierdoor de werkzaamheden aan de weerstandslijn hoofdzakelijk neerkwamen op het graven van eene loopgraaf, eene eentonige en weinig nut afwerpende bezigheid.

Doch ik wil mij liever tot de schietoefeningen bepalen en overgaan tot de laatste 3 dagen, de *tactische* oefeningen.

Hadden voorheen alle vuren een tactisch denkbeeld ten grondslag, thans is dit alleen bij de *tactische* vuren het geval.

De nulpunten worden dan hervormd in batterijen voor geschutstrijd, voor stormenderhandsche aanvallen en in fort en een aanvaller rukt in 3 dagen van een grooten afstand tot dichtbij.

De Seriecommandant en een kapitein betrekken het Groepshoofdkwartier; de Afdeelingstations worden door 2 kapiteins en 2 luitenants bezet; de overige officieren houden toezicht in de nulpunten.

De Regimentscommandant stelt het raderwerk in beweging en geeft, daar de munitie hem wederom aan banden legt, om het halfuur een lepel.

De Serie- (thans Groeps-) commandant is zoo gebonden aan zijn Groepshoofdkwartier, dat het hem onmogelijk wordt in de verschillende batterijen te verschijnen, om zich van de goede uitvoering der vuurbevelen te overtuigen.

De Compagniescommandanten, waarvan er reeds 3 opgeborgen zijn, zien hun compagnieën zoogoed als niet meer.

Maar keeren wij terug naar den Groepscommandant.

Deze heeft, overeenkomstig de nieuwe voorschriften, zijn hoofdkwartier willen inrichten en vuur en rayonkaarten in orde willen maken, doch het schietterrein is betrekkelijk zoo klein, dat alle vuursectoren het bevatten en dus ongeveer elke batterij voor het vuren op een opgegeven doel kan worden aangewezen. Doet hij dit evenwel naar zijn eigen inzichten, dan moet de leider ingrijpen, daar, hetzij door gebrek aan munitie of de juiste lading, dan wel uit een oogpunt van veiligheid, uit sommige nulpunten niet op het doel mag gevraagd worden. Ook in het opgeven van de hoeveelheid munitie mist de G.-Ct. zijne vrijheid.

Op de Afdeelingstations is het niet veel beter. De Afdeelingcommandanten, meestal tevens Vakcommandanten hier, ontvangen nog minder berichten dan de G.-Ct. en zullen menigen zucht slaken, daar zij van 8 tot 12 uur v.m. en van 1 tot 4 uur n.m. gebonden zijn aan hun station, al mogen zij eens in de batterijen kijken (voor den Afdeelingcomman-



dant, die over de batterijen VIII<sub>1</sub>, VIII<sub>2</sub>, IX of X beveelt, is dit geen kleinigheid). Zij zullen dikwijls geen voldoende bekendheid met het terrein hebben en zeker het bepalen van zijposten voor batterijen niet eenvoudig vinden; meermalen toch zal het noodzakelijk zijn voor zijposten die te nemen, welke op de grenzen van het schietterrein gelegen zijn. De afstand van de batterijen is daardoor zóó groot, dat de telephonische verbindingen niet met de draagkastjes kunnen aangelegd worden.

Ook op de peilposten is de toestand oneigenlijk.

Worden vijandelijke batterijen door kardoesjes aangegeven, dan kan dit natuurlijk slechts geschieden zoolang er niet gevuld wordt, en moeten dus eenige kardoesjes vlug afgestoken worden op de een of andere doelbatterij, waar de peilpost reeds lang beweging van personeel voor het ontsteken van kardoesjes heeft waargenomen.

De elektrische kardoesjes, welke in sommige batterijen ontstoken kunnen worden, helpen ook weinig, daar toch ieder onderofficier op een peilpost weet, waar of de onderofficier met het toestel tot ontsteken der elektrische kardoesjes zich bevindt en hieruit, of misschien uit het zien leggen der elektrische leidingen, de plaats van de batterij kan afleiden. 't Gevolg hiervan is, dat de peilingen in Oldebroek steeds uitstekend zijn, maar weinig oefening geven.

En gaan wij nu naar de batterijen. De Commandanten ontvangen hunne vuurbevelen en moeten deze thans uitvoeren. Nu komt aldus de ware oefening.

Zeer terecht moeten Batterijcommandanten hierbij onderofficieren zijn. Vele van deze hebben weinig of nooit werkdadige vuren geleid en moeten dus hierin *geoefend* worden.

Zenuwachtigheid, overhaasting of onjuiste opvatting van het vuurbevel zullen eene slechte uitvoering tengevolge hebben.

Wel houdt een officier toezicht in de batterij, doch voor vele jonge officieren is Oldebroek een oefenschool en deze zullen huiverig zijn in de vuurleiding van, theoretisch vaak uitstekende, onderofficieren in te grijpen. Vele tactische vuren in 1900 en 1901 werden dientengevolge zoodanig geleid, dat men van munitieverspilling zou kunnen spreken.

De weinige munitie, die men voor het beschieten van een doel beschikbaar stelt, heeft bovendien tengevolge, dat de Batterijcommandant, uit zucht naar uitwerking, van elken regel afwijkt en oefening dus verloren gaat.

Men heeft slechts een blik in de schietstaten te slaan, om zich van de waarheid hiervan te overtuigen. Hoe wenschelijk het is ook de tactiek eens aan het woord te laten komen, mogen wij toch niet vergeten, dat de Legerplaats bij Oldebroek ons in de eerste plaats de techniek moet leeren.

Bij oefeningen in stellingen en nabij garnizoenen kan het raderwerk tusschen Groeps-, Afdeelings- en Batterijcommandanten voldoende in beweging gesteld worden; de *technische uitvoering* van de vuurbevelen eischt een schietterrein.

Daar evenwel ons schietterrein zoo geheel anders is, als het terrein waar een vestingoorlog is te verwachten, lijkt mij dit schietterrein ongeschikt voor de tactiek.

Ten einde evenwel het personeel te oefenen in vuren op doelen, zooals zij in den vestingoorlog voorkomen, wil het mij toeschijnen, dat deze oefening het best verkregen wordt door in het programma de tactische oefeningen te laten vervallen en de munitie ervoor wederom ter beschikking van de compagnieën te stellen.

Indien de totale hoeveelheid munitie, per compagnie toegestaan, niet voor vermeerdering vatbaar is, zoo kan de tijdduur van eene serie bekort worden en zou mij eene volgende regeling gewenscht schijnen.

De compagnieën vertrekken des Zaterdag naar de Legerplaats; dien dag worden de doelen voor Maandag in orde gemaakt en heeft het personeel gelegenheid om, evenals op den erop volgenden rustdag, in de Legerplaats bekend te raken.

Maandag vangen de oefeningen aan.

De Seriecommandant heeft in overleg met den Directeur der A.S.S. en onder goedkeuring van den Regimentscommandant een programma opgesteld, waarbij de munitie gelijkelijk over alle compagnieën is verdeeld en waarbij deze alle ongeveer dezelfde vuren hebben.

Bij dit programma denkt hij zich een snel verloopenden aanval op eene stelling, met eene poging tot forceering van die stelling.

Den eersten dag zullen dus doelen op grooten afstand worden beschoten, als parken, ontladplaatsen, groote troepenverzamelingen, enz., (deze alle op zeer eenvoudige wijze door traceering en eenige schijven aan te geven).

Hierna komen den tweeden dag wegenknoopen, troepen en batterijen op grooten afstand als doelen en tevens voor eenige compagnieën naderende troepen (sleep- en klapschijven).

Den derden dag vangt de geschutstrijd aan; den volgenden dag wordt deze voortgezet, om ten slotte des Vrijdags een algemeenen aanval op de stelling te laten plaats hebben.

Nachtelijke vuren, oorlogsvuren zoowel als geweervuur bij dag en nacht kunnen hierbij zeer gemakkelijk ingelascht worden.

Men heeft bij deze regeling het groote voordeel:

dat iedere Compagniescommandant het toezicht op alle vuren van zijne compagnie kan blijven houden;

dat de Seriecommandant zich eveneens van de goede uitvoering ervan kan overtuigen;

dat alle compagnieën doelen onder vuur moeten nemen, zooals die in oorlogstijd zullen voorkomen.

(De laatste twee jaren toch moesten de verschillende doelen, welke bij de tactische oefeningen voorkwamen, niet alle door eenzelfde compagnie onder vuur genomen worden, doch moesten deze onder de 5 compagnieën worden verdeeld.)

Ten slotte wordt, door inkrimping van den duur der serie, het verblijf

goedkoop, terwijl toch dezelfde hoeveelheid munitie verschoten en dus de oefening niet geschaad wordt.

Wel zal gedurende de 5 vuurdagen veel van het personeel moeten worden gevorderd, doch dit zal toch te verkiezen zijn boven eene regeling, waarbij eene compagnie gedurende twee dagen alleen in de Legerplaats vertoeft voor geweer- (karabijn-)vuur en een simpel mitrailleurvuur.

Moge de Legerplaats bij Oldebroek voortaan voor de artillerie steeds inderdaad als *oefeningsterrein* worden beschouwd.

H.

## Lessen uit den Zuid-Afrikaanschen Oorlog,

DOOR

Jhr. J. H. RAM.

*Kapitein der Infanterie.*

Zonder acht te geven op onderscheidene beschouwingen en uitlatingen van meer persoonlijken, dan van zakelijken aard, die in de bovengenoemde brochure aan ons adres voorkomen, wenschen wij daaruit alleen die punten te bespreken, welke, rechtstreeks tot ons gericht, ons inziens in het belang der zaak niet onweersproken mogen blijven.

Zoo wenschen wij dan te verklaren:

- 1°. Dat de onderstelling, waarvan de Heer RAM uitgaat, namelijk dat het volhardingsvermogen der strijders in den Fransch-Duitschen oorlog en in den Zuid-Afrikaanschen krijg aan beide zijden ongeveer gelijk is geweest, niet overeenkomt met de waargenomen feiten en ook moeilijk te rijmen is, met de mededeelingen, die ons door mannen, die met de Boeren en aan Engelsche zijde strenden, ja, door den Engelschen opperbevelhebber zelve zijn verstrekt.

Zoo ontleenen wij aan DE VILLEBOIS MAREUIL'S nagelaten papieren het volgende: „On ne comprendra jamais cette guerre, sa durée et les invraisemblables succès de cette défensive passive, si l'on se représente l'armée anglaise comme une armée européenne. C'est une armée sans ressort, sans idées, sans tactique et sans moral (je parle de la troupe), qui finit par camper immobile face aux Boers, parce qu'elle n'a ni assez de valeur pour faire quelque chose, ni assez d'endurance pour abandonner pendant trois jours ses habitudes de confort”.

Zoo zegt VAN WARMELO: „En het bleek hier, evenals later bij Nooitgedacht, dat de Engelsche soldaten bang zijn om zich bloot te geven en achter de klippen blijven liggen zonder een schot te lossen, zoodra de officieren géen contrôle over hen meer hebben. De meesten hadden de bandeliers dáár, evenals hier, nog vol patronen, toen zij zich overgaven, zeggende: It is better to surrender, than to be a dead man”.

Zoo seint Lord KITCHENER in zijn laatste telegrammen betreffende de overgave van Generaal METHUEN: „Ik ben bang, dat de verklaring van deze oorlogsgebeurtenis gelegen is in de laffe houding van het grootste gedeelte der bereden troepen, die slechts een zwakken tegenstand hebben geboden”.

Mij dunkt, dat de vorenstaande aanhalingen genoeg zeggen en onze meening voldoende bevestigen, dat in algemeenen zin genomen, d. w. z. de minderheid, die ook hier wel als uitzondering den regel zal bevestigen, buiten gesloten, de zooveel geringere gevechtswaarde van den Engelschen soldaat, vergeleken bij die van den Franschen en den Duitschen krijger in den oorlog der jaren 1870—'71, in de voornaamste plaats aan de geringere moreele waarde van den eerstgenoemde moet worden toegeschreven.

2°. Dat voor de bewering: als zoude door ons, ALLEEN uit de verliesprocenten in de beide sub 1°. genoemde oorlogen — en nog wel *met toepassing van een regel van drieën* —, de moreele waarde van de strijders in die oorlogen zijn bepaald, geen enkele grond bestaat en het dus niet geoorloofd geacht wordt deze bewering uit te spreken.

3°. Dat de nadere toelichting van den Heer RAM op zijne aanvankelijk vermelde verliesprocenten van zoo weinig beteekenis is, dat zij in geen enkel opzicht mijn oordeel ter zake heeft kunnen wijzigen. Daarvoor blijven de verschillen te groot en in de cijfers der doorstane verliezen en in de houding daarna; terwijl toch aan Engelsche zijde bij veel geringere verliezen de gevechtswerkzaamheid geheel ophield, kwam dit verschijnsel aan Fransche en Duitsche zijde slechts uiterst zelden voor en eerst dan, als de gevechtskracht zoogoed als geheel was verbruikt en de officieren en onderofficieren in het stof hadden gebeten.

4°. Dat de stelling, door den Heer RAM op blz. 7 geuit: „als zoude de moreele kracht *hoofdzakelijk* gebroken worden door die vuurwerking van de tegenpartij, welke *geen* materieele uitwerking heeft”, in mijn oog een paradox blijft en, al mocht ze al in een enkel geval bewaarheid zijn of worden, zulks alleen zou kunnen getuigen voor de geringe moreele waarde van en de weinige gevechtdiscipline in den troep, die dat abnormale verschijnsel aanbod. De uitnemende houding van sommige onderdeelen der Boeren strijdkrachten onder hevig vuur, door den schrijver zelf geschetst, bewijst trouwens het tegendeel van zijne stelling.

Een zelfde oordeel vellen wij over eene andere stelling op diezelfde bladzijde, namelijk deze: „dat een troep, die door het vuur der tegenpartij wordt verlamd, *zonder verliezen geleden te hebben*, van een beter gehalte *kan zijn* (sic!), dan een, die zich door bijv.: 10% verliezen niet doet afschrikken”. Een troep, die onder normale omstandigheden in zijn gevechtswerkzaamheid zou worden verlamd zonder verliezen geleden te hebben, is geen oorlogswerktuig en bestaat niet uit krijgers, maar uit bloodaards, die den naam van soldaten niet verdienen.

Een niet minder afwijkende meening koesteren wij over eene derde stelling: „Onmiskenaar is de waarheid, dat een tactisch doel wordt opgegeven, wanneer de zekerheid zich vestigt, dat het doel niet te bereiken is”.

Ware zij in haar algemeenheid juist, dan zou daardoor tevens de gevechtsleiding op losse schroeven zijn gezet en aan de gevechtdiscipline elke reële grondslag zijn ontnomen, zoodat wij, gedachtig aan de woorden, die CAMBRONNE in den mond zijn gelegd, daartegenover met den meesten nadruk den eisch stellen, dat „wanneer eenmaal aan eene troepenafdeeling een opdracht is verstrekt, die niet wordt teruggenomen of gewijzigd, zij deze opdracht vervult, of als troep te niet gaat”.

Waar zou het heengaan, wanneer in den troep de blijvende deelname aan den strijd en de al of niet vervulling van de opgedragen gevechtstaak aan ieders opvatting omtrent de kans van slagen was overgelaten?

Zulke stellingen lezende, zou men geneigd zijn te gelooven, dat de voortdurende aanblik van de gebreken, welke de strijdkrachten aan beide zijden in den Zuid-Afrikaanschen oorlog aankleefden, des schrijvers oog voor de gevechtswerkzaamheid van beter opgeleide troepen dermate beneveld heeft, dat hij die gebreken als inherent aan elken troep, dus ook aan den best gedisciplineerden, is gaan beschouwen. Gelukkig dat de studie van de hedendaagsche, tot in details afdalende krijgsgeschiedenis dergelijke dwalingen alsnog genezen kan, want in hare consequentie zouden de drie door ons aangevochten stellingen, verder wortel schietende en zich ontwikkelende, noodwendig tot gevolg hebben, dat de ontwikkeling van de gevechtsvormen en van de vechtwijze eene aan het doel in den weg staande richting zou aannemen.

Waar toch de leiding en aanvoering niet meer in staat zouden zijn hun invloed op de gevechtshandelingen te doen gevoelen, daar deugt de gevechtssorde, dus de vorm waarin de gevechtskraft zich uiten moet, niet, want alleen een krachtige wil, die zich blijvend kan uiten, is in staat de massa te beheerschen, terwijl de bevelsoverdracht, de solidaire aansprakelijkheid van alle bevelvoerenden, en de tucht de middelen vormen om dezen wil door de minderen te doen eerbiedigen en volgen. Onverzettelijke wilskracht en de strengste handhaving van de tucht zijn in het gevecht de niet te ontberen middelen, waarmede de bevelvoerenden, de onder hunne orders gestelde afdeelingen en in deze, door middel van de onderaanvoerders, de minderen beheerschen, die zij door hun tactische kennis en de hun eigen hoogere moreele kracht tot vervulling van het gevechtsdoel moeten weten te dwingen, ook daar, waar in het aangezicht van den dood het egoïsme de overhand dreigt te behalen op het idealisme, de lichamelijke zwakte op het punt staat de overwinning weg te dragen op de

zielskracht en de zucht om het leven te behouden zegeviert over den wil om dit aan den plicht ten offer te brengen.

Wij blijven dan ook, juist in verband met het vorenstaande, ten aanzien van de toe te laten gevechtsuitbreidingen vasthouden aan den, in ons oog onafwijsbaren eisch, nader ontwikkeld in de vergadering van den 20<sup>en</sup> Maart jl., dat leiding en aanvoering zich blijvend moeten kunnen doen gelden.

5°. Dat de bewering van den Heer RAM, als zou door mij tegenover de frontuitbreiding, door den Kapitein MIJSBERG mogelijk geacht, eene andere zijn gesteld, die gebaseerd is op een gevecht uit een oorlog die dertig, — zegge *dertig* — jaren geleden werd gevoerd, mede van elken grond is ontbloot.

Waar is, dat de beginselen, in het Leerboek der Tactiek neergelegd, zorgvuldig werden opgebouwd op de uitwerking van de vuurwapenen van den nieuwsten tijd, doch dat daarnevens in den kring der beschouwingen zijn opgenomen de ervaringen, die in de gevechten en veldslagen der laatstgevoerde oorlogen werden opgedaan. Voor hen, die het der moeite waard hebben geacht het genoemde leerboek te bestudeeren, kan dit trouwens geen geheim zijn.

Maar zelfs al neemt men alleen den letterlijken inhoud van het op den bedoelden avond door mij gesprokene tot grondslag, dan nog is de gevolgtrekking niet geoorloofd. Wij zeiden toch, nadat het gemiddelde van de uitgebreidheid der gevechtsontwikkelingen was opgesomd, het volgende: „Het front der divisie en van het legerkorps *houdt verband* <sup>1)</sup> met de ontwikkelingen aan Duitsche zijde in den slag van Vionville-Mars la Tour, en moeilijk kan men, *den toestand, op den avond van den 16<sup>en</sup> Augustus kennende*, <sup>1)</sup> beweren, dat het IIIde korps een nog grooter front had kunnen innemen. Reserves en troepen in tweede linie waren verbruikt; alles was in ééne linie opgelost; de artillerie nam onbeschermd een deel van het gevechtsfront in, slechts cavalerie stond gereed deze artillerie desvereischt te degageeren; in een woord: *een grooter front zou het gevechtsvermogen van dat korps te boven zijn gegaan*”. <sup>2)</sup>

Het vorenstaande nu klinkt toch geheel anders, dan hetgeen ons in den mond wordt gelegd, en wettigt in geen deele den Heer RAM om op minder waardeeren den toon te spreken van: „een kindje met zijn Duitsche kleertjes”, want naar dat kindje zal men tevergeefs zoeken. Doch dit daargelaten, zoo zal de opmerkzame

<sup>1)</sup> Wij cursiveeeren, omdat de Heer RAM zoo vrij is uit de woorden: „houdt verband” af te leiden, dat wij de door ons aangegeven cijfers daarnaar hebben afgemeten, of aan de Duitsche tactiek van die dagen hebben ontleend.

<sup>2)</sup> Wij cursiveerden.

lezer, wel, evenals wij, verwonderd gevraagd hebben: „Welnu, als dat korps, vergeleken bij thans, tegenover eene minderwaardige artillerie en een minderwaardig geweer, na van 9 uur 's morgens tot de duisternis gevochten te hebben, zijn gevechtskracht over de aangegeven frontontwikkeling nagenoeg geheel had verbruikt, hoe zou men dan thans, tegenover eene moderne snelvuurartillerie en eene met klein-kaliber repeteergeweren gewapende infanterie in gevecht tredende, daaraan een nog grooter vermogen kunnen toekennen?”

Het stellen van deze vraag, is haar beantwoorden. De Heer RAM verlangt iets bovenmenselijks en moet dus, evenals de aanhangers van zijn gevechtstheorie, bedrogen uitkomen, en het is in ons oog dan ook eene zwakke bewijsvoering om de lessen der practijk in het gezicht te slaan door te zeggen: „de feiten toonen aan, dat de stelling-MIJSBERG onaantastbaar is”, waar die stelling alleen op papier is aangevallen en verdedigd. De woorden, door den Heer RAM op blz. 24 geuit, luidende: „Slechts de macht der feiten is niet te ontwrichten!”, zijn hier van toepassing, doch nu in ons voordeel.

Maar bovendien dwaalt de Heer RAM, als hij meent, dat de in het genoemde leerboek aangegeven uitbreidingen, die zijn, welke in den oorlog van de jaren 1870—'71 aan Duitsche zijde gebruikelijk waren. In dien tijd — en nog lang daarna — werden voor elken meter frontontwikkeling bij den aanval minstens 8 à 10 en bij de verdediging 6 à 8 man noodig geoordeeld; die zich daarvan overtuigen wil, behoeft er de tactiekboeken van die dagen maar op na te slaan. Ja, wij gaan zelfs verder en mogen, op gezag van buitenlandsche critici, beweren, dat het Leerboek der Tactiek het eerst den weg der bredere fronten is opgegaan en daarin slechts schoorvoetend door anderen is gevolgd.

Bepaald onjuist is dus wat de Heer RAM op blz. 23 beweert, als zouden wij ons gehoor den 20<sup>en</sup> Maart „opnieuw de resultaten van onze studie over den Fransch-Duitschen oorlog voorgehouden en den onmogelijken eisch gesteld hebben om in die resultaten tevens den invloed te zien van de uitwerking der moderne bewapening”; even onjuist de toespeling als zouden de schrijvers van het leerboek „klakkeloos hebben gecopieerd”, zooals op blz. 25 wordt te verstaan gegeven.

En zoo meenen wij dan te mogen besluiten met als onze zienswijze te doen kennen, dat des Heeren RAM's tot „Lessen” aangegroeide „Opmerkingen betreffenden den Zuid-Afrikaanschen oorlog” niet zonder lichtvaardigheid met dezen wijschen naam betiteld zijn en gelooven wij in het belang der zaak te moeten aanbevelen, alvorens deze „Lessen” te onzent in practijk te brengen, ze onbevooroordeeld te lezen en ze wetenschappelijk te beoordeelen.



## Aanteekeningen betreffende Veld-Artillerie.

### I. MANOEUVREEREN OP TEEKENS.

Punt 97 der Manoeuvreeroefeningen luidt: „De B.-C. kan zijn Cos. door teekens vervangen”. — De volgende teekens zijn proefhoudend gebleken:

A. *Signalen*. Geef acht: 1 stoot op fluit. Uitvoering: 2 stooten op fluit.

B. *Teekens*.

- a. Verandering van gang, een tempo sneller: één armzwaai naar voren. Galop: eenige id.; een tempo langzamer: ééns arm hoog en omlaag. Halt: eenige malen id.
- b. Verandering van stuk van richting: gaan rijden voor het nieuwe stuk van richting.
- c. Verandering van tusschenruimte (steeds op stuk van richting). De teekens betreffen t. r. van 5, 15, 23 en 40 ×.

Overgaan tot t. r. van 5 ×: eenige malen arm zijwaarts strekken en gestrekt laten zakken. Tot t. r. van 23 ×: eenige malen arm omlaag strekken en gestrekt zijwaarts tot horizontalen stand opheffen. Van t. r. van 5 tot 15 × of van 23 tot 40 ×: ééns het laatste teeken. Van t. r. van 23 tot 15 ×: ééns het eerstgenoemde teeken.

- d. Verandering van afstand, in sectiecolonne, van gesloten tot open en omgekeerd: arm voorwaarts.

NB. De teekens *a*, *c* en *d* kunnen in verbinding met de navolgende worden gebezigd en volgen deze dan.

- e. Verandering van strekking. Achterwaarts: arm horizontaal boven het hoofd zwaaien. In colonne, R. <sup>1)</sup> of h. R.: arm R. of h. R. In bataille, kleine verandering (R. voorwaarts = Richt u): arm in nieuwe strekking. Id. groote verandering (Bij. R.): *rijden in nieuwe richting* en *daarbij grooten* horizontalen armzwaai.
- f. Verandering van formatie. 1<sup>o</sup>. Met behoud der strekking. Van bataille voorwaarts tot stukkencolonne of van S.-C. tot St.-C. of van St.-C. tot S.-C.: arm R. en voorwaarts. Van bataille voorwaarts tot S.-C. of van St.-C. of S.-C. tot bataille: twee malen id. 2<sup>o</sup>. Met verandering van strekking. Stukken R. of h. R.: *rijden en wijzen* in nieuwe strekking. Sectiën R.: *rijden* in nieuwe

1) Slechts één zijde is vermeld.

strekking en *daarbij* horizontalen armzwaai. 3°. Bataillestellingen: arm omhoog, met de hand een kleinen kring beschrijven (teeken voor bataillestelling) en daarna wijzen in welke strekking de opmarsch moet geschieden; bij opmarschen *ter R.*zijde, eenige malen zijwaarts wijzen.

- g. In de formatie, waarin de B<sub>ü</sub>. zich bevindt, met het stuk van richting den B.-C. volgen: de hand met uitgespreiden zakdoek achter zich houden.
- h. Uit een willekeurige formatie of opstelling, onverwijld, op initiatief der S.-C<sup>en.</sup>, langs den kortsten weg in bataille marcheeren met normale tusschenruimten, in bepaalde richting: de hand met uitgespreiden zakdoek omhoog en daarna wijzen in de bepaalde richting.
- i. Uit een willekeurige formatie of opstelling, onverwijld, op initiatief der S.-C<sup>en.</sup>, langs den kortsten weg in batterij komen met normale tusschenruimten ter plaatse of in de onmiddellijke nabijheid, in bepaalde richting: de hand met uitgespreiden zakdoek over het hoofd zwaaien en daarna wijzen in de bepaalde richting.

NB. 1°. De teekens, waarbij *niet* is vermeld: „rijden in nieuwe richting”, worden gegeven met de strekking van het paard in de strekking van de stukken. 2°. Zoodra het teeken is afgeloopen, wordt de hand in de houding teruggebracht. 3°. Een teeken geldt *alleen* als één stoot op fluit is voorafgegaan. 4°. Wenschelijk is punt 11 der Manoeuvreeroefeningen aldus op te vatten, dat de tusschenruimte tusschen de stukken eener sectie alleen verandert, als dit in het teeken wordt aangeduid. 5°. De uitdrukking: „langs den kortsten weg”, in de punten *h* en *i* bovenvermeld, laat dus ook opmarsch naar twee zijden toe. 6°. Past men de beschreven teekens toe, dan komen de teekens, vermeld in punt 28 der Manoeuvreeroefeningen en in punt 288 der Stukrijderschool, buiten gebruik. 7°. De beschreven teekens houden geen verband met de teekens, die voor terreinverkenners, hulpwaarnemers, gevechtstrein, aanbevolen of in beproeving zijn. Laatstgenoemde teekens worden door ander personeel en op andere tijden gegeven <sup>1)</sup>.

## II. KADEREXERCITIE ALS VOORBEREIDING VOOR SECTIE- EN BATTERIJSCHOOL.

Men kan deze scholen splitsen in: batterijstellingen, waarvoor stukken en bediening noodig zijn, en in: manoeuvreeren, waarbij de bediening gemist en alleen met kader geoefend kan worden. Deze kaderoefening,

<sup>1)</sup> Eenvoudiger ware wellicht nog:

e. verandering van strekking: wijzen in nieuwe strekking;

f. verandering van formatie met verandering van strekking. Stukken R. of h. R.: hand op schouder en dan wijzen. Sectiën R.: horizontalen armzwaai.

NB. De teekens zijn dan *onafhankelijk* van de strekking van het paard.

opgevat als middel ter instructie, levert de volgende voordeelen: 1°. De nieuw opgetreden B.-C. kan zich weder gewennen aan het aanvoeren zijner Bñ. met C<sup>os</sup>. en met teekens. 2°. De oefening is van groot nut voor nieuw opgetreden S.-C<sup>en</sup>. en St.-C<sup>en</sup>. 3°. Tijdwinst, daar geen stukken behoeven gehaald of weggebracht te worden, alleen rijpaarden behoeven te worden opgetuigd, de bewegingen sneller op elkander kunnen volgen en gedurende langeren tijd kan worden geoefend dan dit met stukken het geval is. 4°. De oefening kan geschieden met een minimum aan personeel. 5°. De oefening kan ook in zwaar terrein in snelle gangen plaats hebben, alsmede in oneffen terrein. 6°. Door de voorbereiding, welke de vrucht van deze oefeningen is, worden alle C<sup>en</sup>. en geleiders in staat gesteld bij de exercitie met stukken hun taak, voor zooverre deze betreft: commando, bewegingen, tempo, afstand, tusschenruimte en richting, naar behooren te vervullen. 7°. De nadeelige invloed van het maken van fouten door meerderen in 't bijzijn van manschappen wordt vermeden.

### III. DOELAANWIJZING TEN OPZICHTE VAN EEN HULPRICHTPUNT.

Een moeilijk vraagstuk voor den artillerist is tegenwoordig het *bepalen* en het *geven* van de zijdelingsche richting voor het eerste schot. Wordt deze moeilijkheid geheel op de schouders van S.-C<sup>en</sup>., St.-C<sup>en</sup>. en richters gelegd, dan voegt zich daarbij nog de moeilijkheid der doelaanwijzing. Deze moeilijkheden doen zich *niet* voor bij oefeningen in kleine verbanden met directe richting op goed zichtbare doelen, *wèl* echter bij oefening in grooter verband en doelen, die de werkelijkheid meer nabijkomen.

In de aanwijzingen omtrent het gevecht (Scholen te paard, C.) wordt in punt 72, 4<sup>e</sup> alinea, het volgende vermeld: „De aanwijzing en opgave van het doel geschieden in den regel met betrekking tot punten of voorwerpen in het voorterrein”. Deze zinsnede bevat eene vingerwijzing langs welken weg de vermelde moeilijkheden geheel ten laste kunnen worden gebracht van den vuurleider, zoodat de B.-C. en het ondergeschikte personeel daarvan dus kunnen worden ontlast. Deze aangelegenheid is door den Generaal PERCIN in zijn (ook afzonderlijk uitgegeven) artikelen in de Revue d'artillerie: „Répartition du feu de l'artillerie” uitgewerkt. M.i. mag de bestudeering en practische beoefening van den inhoud dezer artikelen voor den veldartillerist een eisch des tijds worden genoemd, waardoor hij een belangrijk hulpmiddel ter aanvoering rijker zal worden.

Het volgende moge dienen als aanwijzing hoe met gebruikmaking van den opzet een begin van — *stelselmatige* — uitvoering aan den vermelden wenk in punt 72 onzer gevechtaanwijzingen kan gegeven worden. Improvisatie leidt in deze tot teleurstelling, daar de onderwerpelijke zaak niet voor improvisatie vatbaar is, maar voorbereidende bestudeering en practische beoefening eischt.

1<sup>o</sup>. De rechter-vuurmond eener batterij is op een of andere wijze op het doel gericht. Gevraagd: op welke wijze, door gebruikmaking van een hulprichtpunt niet ver zijdelings van de normaal op de vuurlijn en op behoorlijken afstand gelegen, de overige vuurmonden evenwijdig aan dien rechter-vuurmond kunnen worden gesteld. Men laat bij dien vuurmond de oogdop op de verdeeling 100 staan, brengt de lijn: vizierkorrel—naaldje (dat langs den, zoo noodig met een latje verlengden dwarsarm wordt verschoven) op het hulprichtpunt en leest den afstand: oogdop—naaldje in mM. af (stel  $a$  mM.).

Tevens wordt de afstand tot het hulprichtpunt geschat en in een tabelletje, waarin voor opklimmende afstanden de evenwijdige correctie (e. c.) voor één normale tusschenruimte is vermeld, nagezien hoeveel de e. c. voor het hulprichtpunt bedraagt (stel  $b$  ‰).

De B.-C. commandeert nu: zijdelingsche richting op (hulprichtpunt). R. stuk  $a$  ‰ R. (L.), volgende stukken opvolgend  $b$  ‰ meer.

Bij deze stukken wordt de lijn: vizierkorrel—naaldje (zoo noodig met verlenging van den dwarsarm) op het hulprichtpunt gebracht en deze, zoodra de richting is afgeloopen, verzekerd. De man met de baak staat daartoe reeds gereed om deze in de lijn oogdop (die op 100 is blijven staan) —vizierkorrel te plaatsen.

2<sup>o</sup>. Verandering van doel. Men bepaalt met de hand (of verdeelde liniaal, of opzet) hoeveel de wijziging der correctie moet bedragen.

#### IV. DE RICHTMIDDELEN VAN HET FRANSCH VELDKANON C/97 ZIJN DE CONSEQUENTIE VAN DE ONBEWEGELIJKHEID DER RICHTLIJN, VERKREGEN DOOR MIDDEL VAN DEN KANONTERUGLOOP.

De vraag rijst: dient de onbewegelijkheid van affuit en richtlijn, verkregen door kanonterugloop, nu reeds *ten volle* renderend te worden gemaakt overeenkomstig de wijze, waarop dit bij het Fransche veldkanon sinds eenige jaren is geschied; of is het beter hiermede nog te wachten en dit nuttig effect eerst later door wijziging van het materieel te verkrijgen?

Eene oplossing in eerstgenoemden zin heeft m. i. niet tot noodzakelijk gevolg, dat daarmede gelijktijdig de Fransche schietmethode, enz., dient te worden aanvaard, maar wel dat men *vrij* is hetzij deze, hetzij de tot dusverre gevolgde, hetzij eene andere methode te *kieszen*, welke beider voordeelen vereenigt. Gesteld kan worden, dat onze artillerie minstens even verrassend, even snel, even gemaskeerd en even beveiligd dient te kunnen vuren als die eens tegenstanders.

De voordeelen, die, hetzij eerst realisabel, hetzij eerst van werkelijk nut konden worden bij verkregen onbewegelijkheid van affuit en richtlijn, betreffen: de lading (eenheidspatroon, automatische tempering, omgekipte caisson naast vuurmond), de rust en conservatie der bedie-

ning (schilden) en, last not least de richting (mechanisch geven v/d richthoek, de richtlijn daarbij onveranderd blijvend, en een richtvlak, dat bij het vuur op den vuurmond bevestigd blijft). Over dit laatste een enkel woord.

De onbewegelijke richtlijn bracht als *direct* voordeel, dat het narichten bij gelijkblijvende gegevens niet of slechts in zeer geringe mate noodig was. — Nu echter werd het: 1°. voordeelig den richthoek mechanisch te geven met behulp van een richthoekboog onafhankelijk van de richtlijn, waardoor ook bij verandering van den richthoek het narichten niet noodig was; 2°. mogelijk het richtvlak vast op den vuurmond te bevestigen, waardoor het bepalen, geven en verzekeren van de zijdelingsche richting voor het eerste schot snel en gemakkelijk kon geschieden en daardoor de tactische bruikbaarheid van het kanon aanzienlijk wordt verhoogd; 3°. de richtlijn van een kijker te bezigen.

De richtmiddelen van het Fransche kanon bevatten *alle* elementen van onze tegenwoordige richtmiddelen, geen enkel meer, geen enkel minder, alleen: geperfectionneerd, in meest compacten vorm en alle gedurende het vuur aan den vuurmond *bevestigd blijvend*.

Onderstel, dat men de essentieele deelen van onze bestaande richtmiddelen van elkander afscheidt, dan verkrijgt men de volgende elementen (door letters aangegeven):

Opzet met vizerkorrel	}	a. Richtlijn (oogdop—vizierkorrel).
		b. (beperkte) zijdelingsche verdeling in $\frac{0}{100}$ (dwarsarm).
		c. Richthoekverdeling (opzetstang).
Richtboog	}	d. Luchtbel.
		e. Richthoekverdeling.
		f. Terreinhoekverdeling.
Richtvlak	}	g. Richtvlak (2 vizieren op korten afstand).
		h. Zijdelingsche verdeling in $\frac{0}{100}$ .

Legt men van deze elementen *a* tot *h*, de duplicaten ter zijde, dan houdt men over: *a*, *c*, *d*, *f* en *h*. Van *c* make men een richthoekboog en bevestig deze aan het stelschroefdraagstuk met index aan den vuurmond, of omgekeerd.

De elementen *a*, *d*, *f* en *h* vereenige men in één toestel (niveau-kijker-richtvlak) te plaatsen in een opstand, mede aan het stelschroefdraagstuk bevestigd, en brenge eindelijk onder dit draagstuk een tweede stelschroef aan tot het geven van den terreinhoek (men denke zich de stelschroef van ons kanon in twee deelen gesneden, het eene tot het geven van den richthoek, het andere van den terreinhoek), dan heeft men de Fransche richtmiddelen als systeem verkregen. Hierbij dient opgemerkt, dat *a* vervangen is door een kijkertje en dat *h* geperfectionneerd is tot een zijdelingsche volledige cirkelverdeling in  $\frac{0}{100}$ , in meest compacten vorm.

NB. Bij schietproeven met directe richting op goed zichtbare doelen

komt slechts een beperkt deel van de taak van het wonderlijk veelzijdig Fransch richtinstrument in vergelijking 1).

P. L. B.

---

1) Bij kanonterugloop zijn als richtmiddelen o. a. mogelijk: 1) Niveau-opzet; richtvlak. 2) Niveau-opzet met verbreedten kop, waarin een gat tot opneming van goniometer met collimateur. 3) Als 2); de onderkant van den opzetboog verbonden met het stelschroefdraagstuk en dit verticaal beweegbaar, de stelraden voor richt- en terreinhoek beiden links; de kleine zijdelingsche beweging van het kanon bewerkstelligd daar glijding van de afluit over de as. 4) Als 3); de kleine zijdelingsche beweging van het kanon bewerkstelligd door pivotteering en glijden van de slede over den kop van de stelschroef; de verbinding van den onderkant van den opzetboog met het stelschroefdraagstuk moet dan geleed zijn, zoodanig dat die onderkant bij de zijdelingsche beweging der slede glijdt over een vlak van het naar voren verlengde stelschroefdraagstuk. 5) Als 4); het stelrad voor het geven van den richthoek benevens een richthoekboog rechts; de opzetboog links kan dan dienen ter contrôleering, of wel kan men de verdeeling daarop weglaten en hem alleen als opstand voor den niveau-goniometer met collimateur bezigen.

---

## Stenografie bij Raden van Onderzoek.

In de Tweede Kamer der Staten-Generaal is thans aangenomen het Wetsontwerp tot regeling van de bevordering, het ontslag, enz., der militaire officieren bij de landmacht.

Art. 41 van dit Wetsontwerp bepaalt, in welke 5 gevallen een officier door de Koningin niet-eervol kan worden ontslagen.

Art. 42 luidt, zooals het geamendeerd werd aangenomen: „Het ontslag, bij het voorgaande artikel bedoeld, kan niet plaats hebben dan op het advies van een Raad van Onderzoek of van een Raad van Appèl”.

De volgende artn. regelen de samenstelling, enz., van die Raden; art. 51 de rechten van den beklaagde in de zitting.

Tijdens de behandeling van het Wetsontwerp kwamen de verschillende amendementen, door den Heer FOKKER op het door de Regeering voorgestelde art. 51 ingediend, den 26<sup>en</sup> Februari 1902 aan de orde.

Eén van die amendementen luidde: „De Voorzitter van den Raad kan, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van den beklaagde, bevelen, dat deze de zitting zal verlaten, ten einde een getuige buiten diens tegenwoordigheid worde ondervraagd; in dat geval wordt met het onderzoek niet voortgegaan, dan nadat de beklaagde is onderricht van hetgeen in zijn afwezigheid is voorgevallen”.

„De officier, met de werkzaamheden van Secretaris belast, *houdt nauwkeurig aantekening* van het verhoor en van hetgeen verder in de zitting wordt verhandeld, welke aantekening, na door den Raad te zijn goedgekeurd, door den Voorzitter en den Secretaris wordt ondertekend”.

In zijn toelichting van het amendement, zeide de Heer FOKKER o.a.: „Het is mij niet bovenal te doen om bevoegdheid voor den Raad getuigen buiten tegenwoordigheid van den beklaagde te kunnen hooren, maar omgekeerd veeleer om te zorgen, dat, indien een getuige aldus is verhoord, den beklaagde worde medegedeeld wat in zijn afwezigheid is voorgevallen”.

De MINISTER VAN OORLOG verklaarde tegen dit amendement geen bezwaar te hebben, en nam het over met een kleine, nader door den voorsteller aangebrachte, niet ter zake dienende wijziging.

Wanneer dus, wat verwacht mag worden, dit Wetsontwerp tot Wet wordt verheven, zal de officier, Secretaris van een Raad als bovenbedoeld, *naauwkeurig aantekening van het verhoor*, enz., hebben te houden.

Hoevele malen is reeds de wenschelijkheid van invoering van de Stenografie bij de Rechterlijke Macht bepleit! Maar steeds zonder eenig

succes, althans hier te lande! Op een desbetreffend adres van een Stenografen-Vereeniging aan den Minister van Justitie werd afwijzend beschikt.

We willen thans niet in een herhaling treden van de motieven vóór invoering. Alleen merken we op, dat de juistheid van het hoofdmotief, verhooging der rechtszekerheid van beklaagden, in de boven besproken kwestie van de Raden van Onderzoek, duidelijk voor den dag treedt, waarop ten overvloede door den Heer FOKKER in de toelichting van zijn amendement nog werd gewezen.

„Hij houdt *naauwkeurig* aantekening....” We vragen ons af, hoe dit mogelijk zal zijn zonder behulp van de Stenografie. En als iemand vindt, dat men ook wel met gewoon schrift, *zoo naauwkeurig mogelijk*, aantekening kan houden, dan meenen wij daartegenover, dat het niet naar de letter, veel minder naar den geest van het wetsvoorschrift gehandeld zal zijn, het eenige middel om inderdaad *naauwkeurig* aantekening te houden, de Stenografie, onaangewend te laten. En de vraag mag worden gesteld, of dit, willens en wetens, zou *mogen* geschieden, waar het geldt een zoo teere en in haar gevolgen zoo gewichtige zaak als het niet-eervol ontslag van een officier door de Koningin.

O. i. ligt in het besprokene, *op zijn minst*, een aanleiding, om in een eventueelen Raad van Onderzoek of van Appèl, als Secretaris aan te wijzen een officier, die de Stenografie volkomen machtig is.

M. A. PONT,

*Luitenant-Kwartiermeester.*



## De Africhting bij de Bereden Artillerie.

Dat mijn artikel in De(n) Mil. Spectator van April jl., over de africhting van man en paard bij de Bereden Artillerie, eenige tegenspraak zou uitlokken van de zijde der voorstanders van de tegenwoordige wijze van africhten, was wel te verwachten. Die tegenspraak vinden wij dan ook in de repliek op dat artikel in De(n) Mil. Spectator van Juni.

Ik kan niet nalaten, om in X. te waardeeren de bezadigde wijze, waarop deze mijne beschouwingen heeft bestreden. Hij is geheel zake-lijk gebleven en niet persoonlijk geworden, wat ik trouwens door mijne anonimiteit heb trachten te voorkomen.

Juist op het gebied der Rijkunst ontwaarden discussies zoo licht in persoonlijke aantijgingen en dat komt, omdat de meesters in die kunst zoo schaars te vinden zijn en men niet enkel uit eigen ervaring kan spreken, doch op het oordeel van die meesters dient af te gaan, terwijl deze zoo dikwijls onderling totaal van meening verschillen. Daarom ook moet men de ideeën op rijkunstig gebied bij velen beschouwen als een quaestie van „geloof”, van „vertrouwen”. En waarbij is de vijandschap grooter en zijn de discussies heftiger, dan bij geloofsquaesties?

Gelukkig echter heeft X. zich niet tot heftigheid laten verleiden en stelt hij mij dan ook in staat op zijn artikel te antwoorden, wat ik in het andere geval zeker niet gedaan zou hebben.

Waar men op het gebied van de Rijkunst vaak met goed vertrouwen op een bepaald systeem consequent zal dienen voort te gaan, steeds in ééne richting werkende, in afwachting van resultaten in de verre toekomst, daar mag men zulks niet doen bij de africhting van het soldatenpaard. Er staan te veel belangen op het spel. Doet men het voor zichzelf — welnu, men plukt dan, hetzij de goede vruchten, als men succes heeft, hetzij de wrange, wanneer de zaak mislukt.

De Schrijver X. stelle zich eens een oogenblik het geval voor, dat het nieuwe systeem — of is dit soms niet juist gezegd? — in de practijk niet de resultaten oplevert, die ervan verwacht werden, m. a. w. dat de thans ingevoerde methode van africhting blijkt verkeerd te zijn, dan moet hij niet vergeten, dat aan het Wapen der Artillerie een slag is toegebracht (door de invoering van het systeem van africhting en door het voortdurend opleiden van jonge en oudere officieren in diezelfde richting, in ditzelfde „geloof”), die zeker in geen 25 jaren kan worden te boven gekomen.

Nu het tegenwoordige systeem 14 jaar geleden in beproeving is genomen bij het 3<sup>de</sup> Regiment Veld-Artillerie en daarbij sinds dien tijd is toegepast; nu 6 jaar geleden in Bergen op Zoom hetzelfde systeem „in alle consequentie” is onderwezen aan officieren en onderofficieren, die in hunne rijkunstige bekwaamheden en in hunne toewijding en ambitie zeker nooit door den gewonen remonteberijder zullen worden overtroffen; nu hebben de bereden artilleristen het recht te vergen, dat hun „geloof” worde omgezet in „aanschouwen”. Nu mogen zij niet meer tevreden zijn met zich een wissel op de toekomst te laten voorleggen.

Wij kunnen nu eischen, dat ons aan de Rijsschool in Bergen op Zoom vertoond worden paarden, die voldoen aan de hoogste eischen, die ooit op het gebied der africhting aan het troepenpaard kunnen worden gesteld. Immers men kan zich niet voorstellen, dat ooit onder meer gunstige conditiën een artilleriepaard bij een der depôts zou kunnen worden afgericht: vrije keuze der paarden, vrije keuze der ruiters en nog zoo-veel voordeelige omstandigheden meer.

Wordt aan de door mij genoemde eischen voldaan, welnu, dan zal ik niet langer aandringen op wijziging van de bestaande methode van africhting; ik zou dan zelfs verder willen gaan en willen voorstellen om successievelijk gedurende korten tijd alle bereden artillerie-officieren aan de Rijsschool te detacheeren, ten einde de resultaten te kunnen aanschouwen van de genomen proef.

Wordt echter niet aan bovengenoemde eischen voldaan, dan is het mij niet duidelijk, op welke gronden X. de door mij gegeven beschouwingen voor het meerendeel zoo geheel ongemotiveerd tracht te weerleggen.

De repliek van X. gaat aan twee groote fouten mank. De eerste (eene veel voorkomende) fout is, dat X. mijn artikel wel heeft gelezen, doch niet bestudeerd, dat hij niet getracht heeft, zich in mijne ideeën in te denken, doch gemeend heeft dat deze oppervlakkig waren, daar zij zoo totaal in strijd zijn met de denkbeelden, door X. zelf gehuldigd. Daardoor legt de schrijver mij allerlei in den mond, dat ik niet gezegd heb. Daardoor wordt het echter voor mij ook eene moeilijke taak die beweringen te weerleggen en zou ik bij vele ervan willen volstaan met slechts te verwijzen naar mijn eerste artikel en te verzoeken dit nog eens aandachtig door te lezen.

Toch wil ik gaarne nogmaals enkele zaken releveeren.

Van de verdere discussie over § 1 der Ruiterschool afziende, als zijnde eene nevenzaak, eerst nog iets over de zitoefeningen.

Men zou uit het artikel van X. niet opmaken, dat ik een groot voorstander van zitoefeningen was en toch is dit werkelijk het geval. Alleen heb ik er op gewezen, dat de zitoefeningen, zooals zij in het reglement zijn voorgeschreven, niet tot groote resultaten kunnen leiden, dat zij overschat en te lang voortgezet worden. In theorie is de bewering van X. en van het reglement zeer mooi en zeer waar; laten we echter niet bij de theorie alleen stilstaan en zien in de practijk, waartoe

alles leidt. Al moge dan X. tevreden zijn over de methode en tevreden met de resultaten, hij houde mij ten goede, dat ik in die tevredenheid niet deel.

Daarom heb ik getracht de oorzaken op te sporen van het geringe succes. En die oorzaak ligt voornamelijk in de wijze, waarop de paarden in de zit oefeningen gaan. Ook hierbij verwijs ik nog eens met aandrang naar mijn eerste artikel. Of het tempo (door de ruiters te voorzien van een stokje) meer of minder snel is, doet niets ter zake. Er kunnen op deze wijze geen ruggangers ontstaan. De kracht, die de paarden hier voorwaarts doet gaan, gaat niet van achteren uit, doch van voren en de achterhand sleept krachteloos na. Elke neiging tot verzamelen ontbreekt en dit maakt schenkelgangers. Hoe kunnen zulke paarden als 't ware den ruiter, die geheel passief is, tot het aannemen van een behoorlijken normalen zit uitnoodigen?

Om dit nadeel tegen te gaan, gaf ik aan, dat het in vele gevallen noodig was, om aanmerkingen op de houding te maken, en nu gaat het niet aan, dat X. dit door mij aangegeven middel tracht belachelijk te maken door te spreken, alsof ik de recruten in eene houding als een pop te paard wilde stellen met „hakken naar beneden en de armen aan het lijf”.

De te snelle tempo's in de besturingsoefeningen, waar ik aanmerking op heb gemaakt, zijn mij voornamelijk opgevallen bij de gewezen discipelen van de Artillerie Rijschool; daarom meende ik, dat het nieuwe systeem daartoe leidde. Het is niet mijne bedoeling met woorden te twisten, doch misschien noemt X. een levendigen gang, wat ik een te snel tempo heet? In ieder geval is dan de gang over het algemeen „te” levendig in de besturingsoefeningen en daarom (volgens X. „niettegenstaande” dit) vinden wij in die klassen geen ruggangers. Beter had ik intusschen gedaan te spreken van een „overhaast” tempo, daar dit woord inhoudt, dat het natuurlijk evenwicht is verloren gegaan, op welke fout ik juist daar ter plaatse wilde wijzen.

In zijne beschouwingen over de houding van het trekpaard bij het aanzetten, blijkt X. mij al zeer verkeerd begrepen te hebben. Onder „aanzetten” namelijk versta ik het in beweging stellen van een zwaren last. Bij het in beweging stellen van een niet zeer zwaren last, of bij het in beweging „houden” van een last in zwaar terrein, zal het paard het voordeeligst doen met aan te nemen de houding, in het reglement aangegeven.

Hierbij zal het paard aanleuning nemen en het hoofd laag brengen. De voerlieden in bergachtig terrein hebben dan ook groot gelijk, wanneer zij bij lang en zwaar trekken den opzet los maken. Ik vermeen dit in mijn vorig artikel duidelijk te hebben doen uitkomen, doch tot mijne spijt is het anders opgevat.

Waar X. spreekt van de trek oefeningen als middel tot africhting in het begin der dressuur, of van het besturen van een achterspan bij

zwaar trekken, of bij wendingen in zwaar terrein, daar is aanleuning op het bit wel degelijk een vereischte, doch dan is de last reeds in beweging.

Staat de last echter stil, dan is het allereerst noodig, dat deze in beweging gebracht worde, alvorens men aan besturing of aan het nemen van aanleuning mag denken (tenzij, zooals ik gezegd heb, het paard bij het krachtig aanzetten zelf aanleuning op het bit neemt).

Voor dit in beweging brengen is de houding, in het regiment aangegeven, niet geschikt. Men ziet die in werkelijkheid bij paarden, die zeer zware lasten aanzetten, dan ook niet aannemen.

Ik zou verscheidene fotografieën kunnen laten zien van een paard, dat krachtig aanzet en waarbij de houding geheel overeenstemt met de door mij bedoelde.

De opzetteugels van BARNUM en BAILEY haalde ik aan als bewijs, dat een omlaag brengen van het hoofd door de zoo kundige en praktische bestuurders niet raadzaam wordt geacht. Dienden deze opzetteugels om de paarden alleen een steun te geven bij het aanzetten, zonder meer, waarom heeft men dan geen bijzetteugels daarvoor in de plaats genomen? Zoo moet ook de stukrijder met de eenigszins hoog geplaatste hand wel degelijk de aanleuning, die het paard vraagt, opnemen, doch beletten, dat bij het aanzetten de lage hand uit zichzelf de teugels spant, waardoor het paard die ongevraagde spanning tracht te ontwijken door het hoofd zeer laag te brengen, achter 't bit te komen, of zeer zwaar te leunen. Zodoende wordt de houding voor het aanzetten verkeerd en bovendien kracht verspild.

Ik zie dus in het gebruik van opzetteugels door B. & B. volstrekt geen bewijs, dat het paard het hoofd zoo laag moet brengen bij het krachtig aanzetten, en mij dunkt, dat de aanhaling hiervan geheel in het kader van mijne redeneering paste!

Ik zal de laatste zijn, om vrachtrijders, enz., in het algemeen en in alle opzichten tot voorbeeld te nemen, doch, waar wij iets goeds zien in hunne wijze van handelen, waar wij zien, dat hunne paarden gewillig de uiterste krachten inspannen om aan te zetten, terwijl bij ons daar dikwerf nog zooveel aan ontbreekt, daar mogen wij ook wel degelijk van hen het goede nasporen en overnemen.

Dat in de laatste jaren door de meerdere aandacht, die aan het trekken is gewijd, en door de voorschriften, die hieromtrent zijn gegeven, de toestand, bij vroeger verzeleken, is verbeterd, wil ik gaarne aannemen. Het is een groote verdienste van het nieuwe systeem hierin verandering te hebben gebracht, doch daarom is het einddoel nog niet bereikt.

Wij vinden dan ook geen aanleiding zoo tevreden te zijn met den bestaanden toestand en, wanneer ik er op wijs, dat de „proef” nu reeds lang genoeg geduurd heeft, ook in dit opzicht, dan is m. i. deze beweging alleszins te rechtvaardigen.

Wij moeten ons in ons land niet tevreden stellen met paarden, die een stuk op de gewone oefeningsterreinen steeds weten vooruit

te krijgen; neen, wij moeten trachten artilleriepaarden te krijgen, die onder ongunstige omstandigheden met verminderde bespanning en in onze lage drassige terreinen zware lasten uit den modder weten te trekken en in dergelijke, korte, uiterste krachtsinspanningen worden onze remonten niet geoeffend. Doch al ware het volkomen juist, wat X. schreef, nl. dat de afgerichte remontepaarden dit wel konden doen, doch dat zij het bij de batterijen verleeren, dan zouden alleen daarom mijne beschouwingen de verdienste hebben gehad, op laatstgenoemd feit met ernst de aandacht te hebben gevestigd. Immers met de *batterij*-paarden en niet met de remontepaarden moeten wij onze stukken daàr brengen, waar wij ze hebben willen.

Dat de door mij geopperde denkbeelden, wat betreft eene betere en eenvoudiger wijze van africhten der paarden, door X. worden veroordeeld, doet zeker tot de waarde ervan niets af. Wanneer zij in beproeving werden gebracht, dan zou ik de eerste zijn de invoering vooralsnog te ontraden, ten einde niet weer in de fout te vervallen, die thans is gemaakt, nl. iets invoeren, voordat de proef geheel is afgelopen.

Ik zal daarom maar niet veel meer inbrengen tegen de bezwaren van X. Het verwondert mij niet, dat het woord „poedeldressuur” aanstoot geeft. Het heeft dan ook een slechten klank in de ruiterwereld.

Toch geloof ik, dat ik veel ambitie zou hebben om eene klasse paarden op de door mij aangegeven wijze af te richten, zekerlijk meer, dan in den werkkring der hedendaagsche instructeurs met hunne wanhopige pogingen, om van de remonteberijders iets waarlijk rijkunstigs gedaan te krijgen.

Wanneer aan het eind van zijn artikel X. opmerkt, dat men in Duitschland zoozeer naar eene afzonderlijke Reit-Instruktion voor de Artillerie verlangt, dan begrijp ik niet, dat hij dit releveert om te verdedigen het bestaan van een *Rijschool* der Bereden Artillerie. Een afzonderlijk reglement van africhting, een cursus voor de africhting van het Artilleriepaard als trekpaard juich ik van harte toe. Doch er is maar één Rijkunst, een kunst, die onbeschrijfelijk moeilijk te leeren is; en de goede instructeurs zijn zoo zeldzaam. Daarom moet er slechts ééne *Rijschool* wezen voor alle bereden wapens!

\* \* \*

De tweede fout van X. is, dat hij mijne beweringen op verscheidene plaatsen weerlegt met tegenbeweringen, die allen grond missen, doch slechts persoonlijke opinies zijn van X. zelf. En alhoewel ik het boven een voordeel genoemd heb, op rijkunstig gebied anonym te schrijven, is dit bij het neerschrijven van persoonlijke opinies, hoezeer die ook waardeering verdienen, een nadeel. Immers wenscht men zich dan wel af te vragen: „wat heeft Schrijver zelf op rijkunstig gebied ondervonden, gezien en gedaan; welke opleiding heeft hij gehad; heeft hij soms altijd gekeken door glas van een en dezelfde kleur”?

Het artikel van X. doet mij zulks wel vermoeden; het is niet zeer objectief gedacht. Het veroordeelt zonder zelf vasten grond onder de voeten te hebben. Het bouwt zijne beweringen op een grondslag, die door mij juist wordt verworpen. Dit is een zwak middel ter overtuiging.

Dat ik mij een oordeel aanmatig over een zoo lang beproefd systeem, wie zal het mij euvel duiden, doch om nu reeds klaar te staan met een oordeel over zaken, die nog niet beproefd zijn, is van X. minstens voorbarig te noemen.

Het uiten van machtspreuken als: „goede wijn behoeft geen krans”, sprekende over het thans bestaande, juist door mij gewraakte reglement van africhting, zegt mij dus niets. Eerst moet bewezen zijn, dat het werkelijk „goede wijn” is.

De zinsnede op blz. 467, dat een dertigtal lessen *niet* voldoende zouden zijn, om den ruiter een goeden zit op het evenwicht en eene goede natuurlijke houding te verschaffen, kan door S. niet worden verdedigd, daar hij zitoefeningen op het oog heeft als het reglement aangeeft, dus zonder aanmerking op de houding te maken, terwijl in de zitoefeningen, waarover ik in mijn artikel sprak, juist wel op het aannemen van eene behoorlijke houding zou moeten worden gewezen.

Zoo wordt ook betoogd, dat geen van de oud-leerlingen der Rijsschool voor de Bereden Artillerie die school anders dan met sympathie herdenkt. Het is geen wonder, dat dit het geval is, wanneer die oud-leerlingen tot dezelfde conclusie komen als X., nl. dat *zij* uitsluitend bij de depôts werkzaam moeten zijn om het systeem naar behooren te kunnen toepassen. Het is zeer vleierend voor hen, wanneer zij de Rijsschool verlaten met het denkbeeld, dat zij de toekomstige steunpilaren zijn van het wapen op rijkunstig gebied. Het zou een groote slag voor hen wezen te vernemen, dat het door hen gehuldigde systeem fiasco maakte. Daarom is het zeer begrijpelijk, dat de meeste oud-leerlingen dier school zich krampachtig vastklemmen aan hun „geloof” in de thans ingevoerde beginselen.

Toch zie ik in dit alles nog geen bewijs voor de deugdelijkheid van het systeem.

De bewering eindelijk, dat de „Natürliche Reitkunst” hogere eischen zou stellen aan den ruiter, dan het systeem PLINZNER (ook, zooals het bij ons toegepast wordt), is totaal uit de lucht gegrepen. Juist deze bewering wordt door den „helaas maar al te weinig bekenden” \* \* zelf op zoo schitterende wijze weerlegd, dat ik er geen syllabe meer aan behoef toe te voegen. Alleen zij het mij vergund, het navolgende daarvan aan te halen:

Op blz. 200 zegt deze Schrijver: „Auch alle späteren Abschwächungen der ursprünglichen Forderungen, die das System PLINZNER annehmbarer machen sollten, vermochten die ursprüngliche Meinung nicht zu ändern, dasz es nicht berufen sei, die Reit-Instruktion zu ersetzen. . . . . Es wurde dabei übersehen, dasz ein festgefugtes, in sich abgeschlossenes System — und dieser Vorzug eignet dem System PLINZNER in hohem

Grade — unmöglich ihm fremde Elemente aufnehmen kann, ohne sich selbst aufzugeben. Flicker lässt sich ein logisch aufgebautes System nicht. *Sit ut est, aut non sit!*" (d. w. z. Het zij, zooals het is, of het zij niet.)

En later op blz. 204 zegt dezelfde Schrijver:

„Es ist ein fast mephistophelischer Gedanke, gerade diejenige angeborene Eigenschaft des Pferdes, die es als scheinbar unangenehmste für den Reiter mitbringt, die natürliche Mehrbelastung der Vorhand und das immanente Streben des Pferdes, dieselbe stets erneut wieder zu gewinnen, als Haupt-, ja einziges Mittel zur Dressur und Unterwerfung des Pferdes auszunutzen.“

Is het wonder, dat onder die zooveel moeilijker omstandigheden betere ruiters vereischt worden, om het paard tot den evenwichtstoestand te brengen?

Waarlijk, wanneer al deze critiek van X., zonder eenigen anderen grond dan de in Bergen op Zoom verkregen resultaten, er toe moet leiden, om de twijfelaars „een riem onder het hart te steken“, dan zijn deze spoedig voldaan.

Ik ben een vijand van heen- en weergeschrif, vooral op rijkunstig gebied. In mijn eerste artikel heb ik gezegd, wat mij op het hart lag en ik blijf daarbij. Wel had ik veel uitvoeriger kunnen zijn, doch ik deed dat niet, omdat ieder zelf moet denken en beproeven in die richting, welke hem het meest logisch voorkomt — veel erover denken, veel doen en weinig erover spreken. Ik wilde dus slechts eenige gedachten aangeven.

Mijn hartgrondige wensch, die vele anderen met mij deelen, herhaal ik ten slotte, nl. dat onze hooge autoriteiten eindelijk ertoe mogen komen om te breken met een *system*, dat, zoolang beproefd, zoo weinig goede resultaten liet zien, en met een *Rijschool*, die thans geen reden van bestaan meer heeft.

ANTONIUS.

## BOEK AANKONDIGING.

---

Memorie betreffende de uitreiking, vernieuwing en inlevering van Vaandels en Standaarden bij het Nederlandsche Leger sedert 1813. No. 4 der Krijgsgeschiedkundige Geschriften, bewerkt onder toezicht van den Chef van den Generalen Staf.

In een zeventigtal bladzijden, verrijkt met keurige, in de werkelijke kleuren geschilderde reproductiën van onderscheidene vaandels en standaarden, zoomede verduidelijkt door een zestal bijlagen, wordt de geheele vaandelgeschiedenis van troepen der Nederlandsche krijgsmacht sedert de herkrijging der onafhankelijkheid in het jaar 1813 op duidelijke en zeer overzichtelijke wijze beschreven, en vormt dit werkje een waardig vervolg op zijn drie voorgangers. Moge die reeks van krijgsgeschiedkundige werken op denzelfden voet worden voortgezet en steeds bekwame officieren worden gezocht en aangetroffen, die hun beste krachten willen wijden aan de geschiedbeschrijving van Nederlandsche krijgsbedrijven en militaire toestanden.

---

Projets et tentatives de débarquement aux îles britanniques, par EDOUARD DESBRIÈRE. Chef d'escadron de cavalerie breveté à l'état major de l'armée (1793—1805). Tome quatrième; Ire, II<sup>de</sup> et III<sup>me</sup> Parties. Paris, 1902, 2 volumes in-8 avec 10 croquis et cartes. Prix: frs. 20.

Le quatrième et dernier volume de l'histoire des „Projets et tentatives de débarquement en Angleterre, que publie la Section historique de l'État-Major de l'Armée française, vient d'être achevé par le commandant DESBRIÈRE.

Il est inutile de rappeler le vif mouvement de curiosité qui a accueilli, à leur apparition, les premiers tomes de ce remarquable et important ouvrage.

Le quatrième volume de la série ne peut manquer d'obtenir un succès plus retentissant encore. Si, précédemment, l'auteur a fait l'histoire des „projets” de débarquement, aujourd'hui il entre à proprement parler dans le récit des grandes et dernières tentatives.

Ce dernier volume, en effet, a traité à la partie la plus active du vaste plan d'opérations contre l'Angleterre: les préparatifs de l'été de 1804, la concentration de la flottille à Boulogne, l'entrée de l'Espagne



dans la lutte; puis la période d'exécution, c'est-à-dire les évolutions de Villeneuve et de Nelson dans la Méditerranée et aux Antilles; les vicissitudes des flottes françaises, et l'admirable campagne d'Allemand; enfin, la bataille indécise du 22 juillet, dont VILLENEUVE ne sut, malheureusement pour NAPOLÉON, tirer aucun profit.

Mais, ce qui contribue principalement à l'attrait considérable de cette étude, c'est que M. le Commandant DESBRIÈRE ne s'est pas borné à relater des faits, — d'ailleurs, peu ou pas connus pour la plupart. — L'étude qu'il a faite de la personnalité de NAPOLÉON dans ces circonstances singulières et si souvent défigurées par les historiens, constituera un des chapitres les plus curieux de l'histoire encore à faire, de la vraie psychologie du grand homme. „Comme pour la bataille de Marengo, dit-il, mais après un résultat tout autre, NAPOLÉON a légué à l'histoire, non pas ce qui avait été, mais ce qu'il voulait qu'on pensât et qu'on dit. Systématiquement, il a créé de toutes pièces une légende qui n'a pas peu contribué à obscurcir l'étude des moyens réels et des conditions nécessaires d'une descente aux îles britanniques”.

L'œuvre remarquable du Commandant DESBRIÈRE jette donc un jour tout nouveau et inattendu sur des événements desquels l'attention s'était trop longtemps détournée au profit des grandes guerres continentales.

Nous avons le vif espoir qu'un de nos collaborateurs aura l'occasion de faire une étude approfondie de l'ouvrage de M. DESBRIÈRE et de nous en donner une relation plus intéressante que la simple annonce que nous en avons écrite. P.

---

Tactique des trois armes, par le Général KESSLER. *Paris*, 1902.  
Librairie Militaire R. CHAPELOT et CIE. Prix: frs. 3.

En ces dernières années, chacune des trois armes de l'armée française a reçu de nouveaux règlements spéciaux de manoeuvres très minutieux et très complets. Mais si, dans ces instructions la tactique de chaque arme est étudiée en ce qui concerne son action isolée, on manquait toutefois d'éclaircissements sur le mode d'emploi et d'action combinée des trois armes dans le combat. Cette lacune vient d'être comblée, puisque le Général KESSLER, un des plus savants officiers généraux de l'armée française, a donné à ce sujet son opinion. L'auteur a réuni les observations qu'il a faites pendant de longues années d'expérience et de labeur incessant, consacrées tout entières au service militaire, et avec sa haute autorité il les a traduites sous un forme sobre et précise, pour les livrer aux méditations de tous ceux, qui aiment l'étude de la tactique.

Le table des matières contient:

I. — *Mode d'emploi des différentes armes.*

Cavalerie.

Exploration.

Sûreté de première ligne.

Protection immédiate des troupes.

Cavalerie dans le combat.

Artillerie.

Infanterie.

Génie et Services divers.

II. — *Action combinée des trois armes.*

La division isolée.

Rôle de l'avant-garde.

Mesures préparatoires au rassemblement.

Rassemblement.

Combat.

Combat défensif.

Le corps d'armée encadré.

Avant-garde de corps d'armée encadré.

Principes de combat.

L'armée.

Dispositif de marche de l'armée.

Principes de combat.

Artillerie d'armée.

Grande tactique.

III. — *Le Commandement.*

Le corps d'officiers.

Le haut commandement.

*Conclusions.*

P.

## Ter aankondiging ontvangen:

Tactique des trois armes, par le Général KESSLER. *Paris*, 1902. Librairie Militaire R. CHAPELOT et CIE.

---

De rechtstoestand van den militair in Nederland, door Mr. A. C. WESENHAGEN. *'s-Gravenhage*, 1902. W. P. VAN STOCKUM & ZON.

---

Projets et tentatives de débarquement aux îles britanniques, par EDOUARD DESBRIÈRE. Chef d'escadron de cavalerie breveté à l'état major de l'armée (1793—1805). Tome quatrième; I<sup>re</sup>, II<sup>de</sup> et III<sup>me</sup> Parties. *Paris*, 1902. Librairie Militaire R. CHAPELOT et CIE.

---